Poštarina plaćena u gotovu.

GOD. XI. BROJ 7.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI

SADRŽAJ:

LISTAK:

IZDAJE NA SVIJET »DRUŠTVO HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA« U ZAGREBU POTPOROM MINISTARSTVA PROSVJETE OD 9. VII. 1927. P. BR. 9306. — UREĐUJE VIKTOR KRALJ. — »OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GODINU 40 DIN., A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU NA: UREDNIŠTVO »OMLADINE«, DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB 6. POŠT. PRETINAC 47. I NE VRAĆAJU SE. — POJEDINI BROJ 5 DIN.

TISAK „TIPOGRAFIJA" GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB

12061

GODINA XI. U ZAGREBU, OŽUJAK 1928. BROJ 7.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI

ONI SA PUTA.

Gle onoga mališana, u kakvoj je bijedi,
Od zime mu obrazići modrikasto bl'jedi;

U dronjavom svom odijelcu prozebo je cio,
Dok je male mrzle prste u njedarca skrio.

Njegova sirota mati uz kraj puta sjela,
I prosjači od nevolje milosrdna djela...

Duge sate čeka tako, da joj ljudi dadu
Smilovanja svoga — pomoć njenom teškom jadu.

A koliko nada mine u sjajnome ruhu...
I badava mati pruža za njom ruku suhu!

Kad bi imô, ti bi dao pomoći im svake.
A znate li kako teško srce od tog strada,

O, kako je njima gorka ona kora hljeba,
Koliko molbi, uzdisaja, koliko zebnje treba!

Ali nijesu ovi sami, koliko takvih ima,
Koliko ih dnevno sretneš na svim putevima!

A ti brate, što zapažaš nevoljnike take,
Kad bi imô, ti bi dao pomoći im svake.

Od svog malog daješ malo, — al se desit znade
Ni u tebe najmanjega darka ne imade.

Ali ti ćeš tada makar k njima prozboriti:
»Nemam brate, drugi put će, ako Bog da, biti!«

A oni će zahvaliti, kô da si im dao;
Nevoljniku makar ne će biti tako žao.

Ljubezne i tople riječi treba svima, svima,
Pogotovo ovakvim jadnim bijednicima!...

Katica Agić.

ŠTO ČEKAM?

Prolaze dani, sporo i tužno
Kô nemoćni starci.
Ne donose ništa, a uzimlju sve.
Okrutni su,
Jer nikada...
Nikad ne vraćaju, što su uzeli pusti.

Suznim očima pratim svoj život,
Koji sumoran i drhtav nečujno
Prolazi,
I zajedno s tim danima nestaje...
S danima tim, koji mu malo po malo
Uzimlju sve
I grubim ga rukama vuku
Po stazi života.
Jedina su utjeha noći,
Drage i tople noći,
Koje su uvijek dobre i blage,
Jer se u njihovoj blagoslovljenoj smirenosti
Stvaraju nade, razlijeću čežnje
I snovi...

I kada me one ostavljaju, plačem,
Plačem, jer znam, da uzalud pružam ruke
U prazninu i pustoš,
Da uzalud čekam na nešto,
Što nikada doći ne će.
Jer znam
Jedino, što imam, da su
Isprazne čežnje,
Neispunjene nade
I tiha strpljiva bol...
Jer znam,
Da su to jedini drugovi moji
Na stazi života.
Sve ja to znam,
Ali kad odlaze dani i padaju drage
Srebrom protkane noći,
Ja drhtavom rukom brišem suzne oči
I opet čeznem, nadam se
I čekam...

Ivanka Vujčić.

MOJE SELO.

Kućice se b'jele
Oko crkve male.
Tu su se uz brdo
Sitne poredale.

Oko sela njive,
Polja, šume, gore,
Potoka valovi
Veselo žubore.

Podno sela pastir
Stado svoje pase
I frulom izvodi
Milozvučne glase.

A na brdu gore
Groblje staro mrije,
Dok seoce moje,
O životu snije.

Magda Vj. Bošković.

VRATAR KOD ZLATNE ZVIJEZDE.

(Nastavak)

Tako je za dugo vremena Joža iz svoga skrovišta neviđen pribivao ručkovima i večerama gospodina kapelana i naslađivao se zvonkim smijehom njegovim, koji je napunio sobu, bilo u njoj malo ili mnogo ljudi. I svi su se smijali s njim pa i Joža krivio u svome zatvoru svoja usta i oči mu se sjale i pratile svaki kret veseloga svećenika. A čim bi otišao — nije nikada dugo sjedio, nego tek da pojede ručak i da pročita novine i između toga ispalivši kišu šala i veselih besjeda unaokolo — otišao »na dužnost«, a onda se Joži smjesta smrkao svijet. Kao da je zašlo sunce, toplo i zlatno sunašce, pa je odsada samo živio i disao s nadom, da će osvanuti nov dan i s njim njegov »gospodin«. I ništa nije toplije želio u svome malome životu, nego da mu se jednom samo nadaje zgoda i sreća, pa da podvori — samo jedan jedini put — da podvori svojega gospodina On se pretrgao u poslu, dvorbi na trki, po kući uzduž i poprijeko, samo da ulovi koji hip, pa da skoči na vrata gospodske sobe, da proviri unutra i da vidi, je li gospodin tamo i ne treba li mu štogod, a nema slučajno nikoga, da ga podvori, da Bog da!

I jednoga dana procvala mu sreća. Časom izišao konobar, a na stolu nije bilo bibera. »Bibera«, vikne jedan od gospode sa stola i taj gospodin bio je sam glavom Jožin »gospodin«. Joža skoči kao uboden, kad se vika za biberom ponovila. Skoči, jer nije bilo konobara ni blizu ni daleko, pograbi prvu bibernicu, koju je ugledao i odnese je k stolu. Nosio ju je obim rukama i pruži gostu, kao kakav slatki napitak.

Gospodin držeći žlicu u ruci samo omahne spram Jože i ne gledajući ga rekne:

— Tamo metni.

Joža metne, ali ostane da stoji i gleda u gospodina sjajnim crnim očicama.

— No, šta bi ti još htio? upita dobrostivo gospodin.

Joža ne odgovara, samo mu se preko lica prelio blažen smiješak.

I u tome zar smiješku valjda je nešto bilo osobito, jer se gospodin odloživši žlicu pozornije zagledao Joži u lice i onda veselo kliknuo:

— Ohoho! Pa to si ti, Joža mali, pikolo, konobarče, parče. No kad si me tako dobro dvorio, evo ti!

I s tim riječima tutne Joži u šaku bakren novčić.

Joža još uvijek stoji, novčić i ne pogleda, samo se smije preko svega lica i još dalje, preko oba crvena uha, pa se blaženo zagledao u gospodina. To se on zar sada razgovara s Njim, s Njim! Imao je samo jednu brigu, da se ovaj blaženi čas ne bi prebrzo svršio. Samo da ne dođu konobari

— A nu, more, još si tu? pozapita gospodin između dva zalogaja.

Joža razbijao mali svoj mozak, što bi samo sada mogao odmah da kaže. I dođe mu sjajna misao. Nije li slušao, kako konobari zapitkuju goste? Bože pomozi! I Joža se ojunači:

— Trebate li još šta? izvali kao iz puške pitanje vas uzbuđen i gotov, da se za svoga gospodina razleti na sve četiri strane.

— Da li šta trebam? No kad već hoćeš dohvati mi one novine tamo, što na njima piše Pozor.

Joža skoči i odskakuta kao zec k stolu, gdje su bile naslagane nekolike novine. Premetne ih i izvuče zatražene, pa ih dižući u vis kao barjak donese gostu.

— Evala, momče. A umiješ li ti čitati?

— Ne umijem.

— Pa kako si pronašao novine?

— Poznam ih.

— Tako, a po čemu ih poznaš?

— Pa eto po pismu.

— No baš si mi čudan svat. Ne umiješ čitati a poznaš pismo! A tko te naučio, da poznaš pismo?

— Tetka Julka.

— Tako, tako, tetka Julka. A u školu zar ne ideš?

— Ne idem.

— Ne ideš. A zašto ne?

— Ne znam.

— Zar nemaš oca ni majke?

— Nemam.

— A što ovdje radiš?

— Stojim za vratima.

— Stojiš za vratima. Zar je i to zanat.

— Tetka je Julka tako kazala.

— No pa dobro. A umiješ li se Bogu moliti?

— Umijem oče naš i zdravomariju.

SOLINSKO POLJE S OKOLICOM.

— No pa i to je nešto. A bi li ti htio ići u školu?

— Bih! Ali — tamo tuku djecu...

— Dobru ne tuku, samo rđavu...

Čim je došao razgovor dovle, odjednom je bilo, kao da su se pred Jožom otvorila nepoznata vrata u odavna željeni svijet i on osjeti u isti hip nenadanu, neodoljivu želju i potrebu: školu!

I — ta je škola doista i došla. I on je jednoga dana uljezao u taj novi svijet kao suha spužva kad zađe u vodu. To su bili danci i godine — pa makar samo cigle dvije — ama o njima će misliti i živjeti, dok je u njemu duša kao o jedinom svijetlu, što je ikada svijetlilo u njegovu tako beznadno sivom i mrkom živovanju.

Prvi put smio je Joža da izađe iza vrata Zlatne zvijezde, gdje je pročamio na hrpi smetlja sitne godinice svoga života. Izašao iz onih krpa i tralja, jer ga je izvela velika bijela ruka gospodina kapelana, snažna i jaka ruka, ne da i dalje posluje preko svojih sila poslove odraslih, nego da kao ostala varoška djeca pođe u školu s torbom na ramenima i s knjigom u njoj, da sjedne s ostalom djecom u klupu i da sluša, naročito da sluša i gleda svoga gospodina. Volio je školu i djecu, da i djecu, makar su mu se sprdala poradi njegove grbe i velikih ušiju, volio i staroga učitelja, premda je od njega svaki dan slušao, da je nedotupavan i glup, a to jadan imao samo tvrdu glavu — valjda od silnih bubotaka, što ih je pobrao u svom mladom vijeku — pa nije propuštala tajne školske mudrosti osim s velikom strpljivosti. A ove, čini se, nije bilo mnogo u toga učitelja. Je l' tko već čuo, da netko pozna pismo a ne zna čitati, ili znao brojati, a ne znao računati! I još koješta Joža znao i opet i ne znao! I makar su Jožu i tu proganjali buboci po tvrdoj glavi, on je ipak sve volio: i đake i školu i učitelje i sve samo zato, jer je tu bio i njegov gospodin kateheta. Za Jožu i bila je čitava škola u ova tri sata, u kojima je dolazio vjeroučitelj, da kod njih ostane po jedan sat i da ih uči. Ostale dane nije ni brojao, osim što ih je strpljivo prečekao, da bi dočekao one, koji su mu donosili njegovu jedinu radost. I dogodilo se, da mu se gospodin kateheta u školi učinio sasvim drukčijim nego tamo u Zlatnoj zvijezdi. Tamo je bio samo veseo i oko sebe širio smijeh i veselje, ama u školi bio je takav, da to Joža ne bi znao ni kazati. Doduše i tu se smijao i šalio s djecom i bio je mnogo mnogo prijazniji nego mrki stari učitelj, što je toliko grdio i velikom šibom tukao djecu. A tukao je uvijek samo one u traljavim haljinama. Gospodsku djecu, koja su ostajala na »repeticiji«, nije tukao, makar su bila isto tako zločesta kao i ona siromašna, samo je — mjesto po njima — udarao pred njima palicom po klupi. To se Joži u ostalom i činilo u redu makar bi takvom zgodom

palica i njega ošinula i to ljudski, a to valjda zbog toga, već što je malo okrenuo glavu u stranu, da vidi, jesu l' se dečki uplašili. Jer inače on, Joža, možebiti jedini u čitavom razredu sjedio je uvijek mirno na svome mjestu i grčevito se rukama držao klupe, kako je to zapovjedio gospodin učitelj. To mu uostalom nije mnogo koristilo, jer je i izim onih izuzetnih zgoda obilno podobivao i šibe i bubotke, i činilo mu se to sasvim u redu. Ta zato je eto i išao u školu!

Drugačije bilo je to, kad bi dolazio gospodin kateheta. Ovo ti vam je onda bilo sasvim druga škola! Tu nije bilo ni šiba, ni grdnje, a doduše nije bilo baš mnogo ni zločestoće. Samo je bilo mnogo veselja i smijeha. A onda posred toga veselja odjedamput znala se stvoriti tišina i mir, da bi se čulo i zujanje mušice. Gospodin je kateheta učio! Što su od sada bili bogati danci maloga Jože, jadnoga siročeta iza vrata Zlatne zvijezde. Što je bio ovaj zemaljski svijet spram onoga, što mu ga je pred dušom otvorio gospodin kateheta! Štogod je on učio, bila su mu sama objavljenja, koja su došla od samoga oca nebeskoga i ravno pred siromašnoga Jožu, da pred njim saspu sve blago rajsko.

Joža je gutao takehetine riječi kao išušena zemlja što guta kišu. On se njima hranio i pojio kao uveo cvijetak, što pije jutarnju rosicu. Sjedio je nepomično kao kip, čisto mu se prsti upijali u iscrvotečenu klupu. Ne skida očiju s učiteljevih sjajnih modrih očiju, s njegova bijeloga lica i nasmijanih usta. Od samoga strahopočitanja zaboravio i svoju žarku želju, da mu se samo jednom bliže prikučiti, kao ostala djeca, koja su se bez straha i zazora kupila oko katehete, kad bi pričajući sjedao među njih nasred klupa, i to sasvim blizu k njemu se tiskali, da su se čak doticali njegove crne haljine.

Ne, to nije bilo za njega, za siroče. Zar nije već dosta, da smije slušati i izdaleka gledati kroz oči svoga učitelja u jedan novi svijet, koji se pred njim otvarao. Što je bio divan taj svijet i divna škola, u kojoj su se učile takve nauke. Koliko su i drugi đaci slušali, nikome se te riječi učitelja nijesu tako duboko ukopale kao Joži. Neka je i bio za druge nauke nedotupavan, u vjeronauci bio je najbolji. Svaku je riječ upamtio i do zgode bez pogreške odgovarao. I njega je sam gospodin kateheta javno hvalio pred drugima, da mu je najbolji đak. Molim vas! A ipak, Joža se nije uzoholio nimalo. Oholost je težak grijeh. Joža je bio i ostao skroman, ostao je skroman, jer je ljubio svoga dobroga učitelja, a ljubav čini dušu skromnom.

Sve to našlo se u tom svijetu, u koji ga je vodila učiteljeva riječ. U tome svijetu nema udaraca ni nogom ni šakom, tu nema zla, jedino je zlo grijeh i krivnja. Sve drugo, što dolazi izvana, siromaštvo i bijedu, ljudsku nepravdu i zlobu treba strpljivo snositi, kao što je snašao Job slaveći i hvaleći Boga, i zato ga je i stiglo carstvo nebesko. I Još valja opraštati onima, koji nam učine kakvo zlo. Oh koliko je žudio, da bi mogao biti kao mali Izak, poslušni sin bogobojaznoga oca, pa da se žrtvuje za ljubav očevu, ili kao mali bezazleni Josip, kojemu se neljubav bratska tako divno obratila u sreću i on kraljevski opraštao raskajaloj braći nepravdu. Ili čak kao djetešce Isus, koji je živio u skromnom domu očinskom, pun svetosti božanske, pokornosti roditeljima i potresnog trpljenja neiskazanih muka — on nedužan kao janje a za grešne i zločeste ljude!

Joža je tu osjetio najdivnije i za čitav život neprolazne potresaje duše. Slušajući topilo mu se malo srce i točilo na oči vruće suze ganuća i ljubavi. A učitelj, čije su riječi izvele ovo čudno buđenje jedne donle zapuštene i zaspale duše, nije mogao da ne primijeti, što je tu proizvela njegova besjeda. Je li osjetio i on možda, prvi i jedini put, pravo zadovoljstvo i čistu hvalu za svoje nastavničko djelo od mnogo godina? Jer plodovi truda naših rijetki su i malobrojni, i neka sazri i jedna samo jabuka na stablu života, neka je i mala ali slatka i bez mane, a među stotinama duša jedna se potrese od naših riječi i popne u visove pobožnosti, ljubavi i dobrote, zalog je, da djelo nije propalo, da će sjeme živjeti i možda u poznija vremena jednom i ploda donijeti.

Joža je bio sretan u svojoj školi, sretan bez ostatka. Tu sreću nijesu mogle da pomute nikakve grdnje ni psovke ni oni nezaobilazni buboci kelnera, kojima su ga tako obilno darivali u Zlatnoj zvijezdi — ovaj put i od zavisti, jer šta će jednoj prepukloj sirotinji, koja živi od milosti tuđih ljudi — škola? To su se valjda koji put pitali i sami ti gospodari, ali iz nehaja i dopustili s tim više, što ih nije ništa stajalo, jer je sve troškove oko školovanja Jožina nosio gospodin kapelan. A Joža, možda i nesvijesno osjećajući, da treba zaslužiti svoju sreću, u izvanškolsko je vrijeme i dalje pomagao u Zlatnoj zvijezdi, radio i služio s udvojenom snagom i pažnjom, samo da bi sve zadovoljio i da bi noću kraj sitnoga žiška mogao da uči i da tuvi u svoju siromašnu glavu, što je samo htjelo i moglo u nju da stane. I doduše stalo je i htjelo samo ono, što je dolazilo od gospodina katehete, svoj ostaloj nauci je pristup u tu zastrašenu dušu bio i ostao mučan i težak. No Joža je strpljivo prignuo glavu pod dugačkom šibom gospodina učitelja, strpljivo podnašao i zadirkivanja drugova, jer nije li baš On učio, da treba strpljivo snositi nevolje života, kao što je i gospodin Isus? I nije li mu za sve to donosilo sjajnu zadovoljštinu već i to, što ga je dobri vjeroučitelj branio i od drugova njegovih i od slijepe strogosti staroga učitelja? Štaviše još su tu bile i one pohvale, da najbolje zna katekizam i bibliju i nije li tu Joža u plahoj svojoj dušici osjetio prvi put slavu svijeta i njenu slast? A možda i nije. Ta bio je i on za to suviše budalast. Ali — blaženi siromasi duhom! Joža je bio blažen, da nije mogao biti blaženiji.

Pa ipak to je blaženstvo moglo još i da poraste i ono je poraslo tako, da je malone bilo i preveliko i od slasti čisto i boljelo. Jer eto što se desilo. Ništa manje ni više, nego će gospodin kateheta, on sam glavom, biti Joži kumom na krizmi! Ne treba istom reći, da je to bio vršak svega Jožina života. Ne možda poradi toga, što je tim povodom dobio prvo novo odijelo, taman za nj skrojeno, ni poradi lijepoga molitvenika sa crvenim vezom i množinom pobožnih sličica — a

sličice bila su strast Jožina maloga srca! — pa ni poradi ručka, gdje je prvi put u životu sjedio za svečano prostrtim stolom i to još zajedno sa svojim kumom, kumom, svojim katehetom! Nego taj mu je događaj bio najveća svečanost života zato, jer će »njegov« gospodin pred licem samoga biskupa položiti svoju veliku, snažnu i bijelu ruku na Jožino rame i time kao da će reći: Ovo je odsada moje kumče, moj posinak, a ja njegov dragi kum i dobri poočim. I da bude sreća i slava potpuna, kum će se zajedno s kumčetom još i da slika. Razumijte, slikat će se Joža na istoj slici zajedno s kumom, gospodinom katehetom! On, mali Joža, smjet će da se prisloni uza svoga kuma, sav: glavom i ramenom, u novoj haljini i cipelama, prviput skrojenim za Jožine noge, ruke će sklopiti nad trbuhom i pogledat će grčevito piljeći u neku neodređenu točku, koju mu je naznačio gospodin fotograf. Fotografija! Što je to značilo u ono doba, kad se to Joži desilo! Istom se bila ova majstorija pojavila u našoj varoši i samo najbogatiji ljudi dali su se fotografirati. To je bilo Joži kao kad se istom rodio, jer se tu prvi put mogao čitav da vidi i to ne samo do zgode kao u ogledalu, nego slika je ostala i poslije na papiru i još zajedno sa gospodinom katehetom. Treba li reći, da je Joža tu sliku čuvao kao oko u glavi kroz čitav život?

Toga će se dana Joža sjećati, doklegod je u njemu duša. I svako će večer prije spavanja, na onoj hrpi tralja gdjegod iza kakvih vrata, pogledati tu sliku, kao što je redovito izmolio svoju večernju molitvu. Ona mu je postala amanetom života, iz nje crpao je i u kasnijim danima svoju radost i utjehu.

Ali kako već biva, gdje je radost najveća, tu se lako nađe tuga iznenada. Malo je u životu blagih dana u nizu mukotrpnih, tmurnih i trudnih dana. Tako jednoga ovakvog dana, malo iza Jožine životne svečanosti, nađe se on u školi, ali u njoj ne nađe više svoga gospodina, ne nađe se njegov kum i svetac! Što će to da znači? Ne će zar da ga više i ne će biti, on njega više nikad ne vidjeti? On je umro! Umro, u jednom hipu, živ i zdrav i samo se srušio i više ne ustade.

Joža to nije nikako mogao da shvati. A da bi mogao da razumije, da nauči shvatiti ovu neshvatljivu strašnu stvar, Joža je svaki dan trčao na groblje, pročamio na novom grobu čitave sate i dane, zanemarivao i školu i Zlatnu zvijezdu. I jer je učitelj rekao da Joža i onako nije za školu, suviše je glup i tup, nije više ni išao. Šta će i tamo, kad više nikada ne će vidjeti za stolom onu veliku bijelu glavu i one dvije modre oči, kako se prijazno sastaju sa očicama jednoga jadnog djeteta? Ne, njemu zbilja više ne treba škola. Zlatnoj zvijezdi dosta su njegove dvije ruke i one — makar sabljaste — dvije noge, da ih upregne pod bremenom, što će ga da ponese dok je živ.

(Nastavit će se)

Jagoda Truhelka.

TUŽNI IDEALI.

Sâm u gustoj sjeni tamnog borja sjedim.
Teški miris smole guši me kô mora,
Što curi kô suza sa visokog bora,
I dolje se l'jepi s iglicama bl'jedim.

Podno borja kao kroz ružične sanje
Teče voda šumom, gdje sam često spavô;
Nad površje njeno, safirno i plavo,
Nadn'jele su vrbe svoje plačno granje.

Tamo opet groblje u miru počiva
I rasijano stoje križevi mali.
Šuti pusto groblje, vječni sanak sniva . . .

O, borovi, groblje i krstovi speti!
Vi do zadnjeg časa tužni ideali,
Sumorna mi duša k Vama često leti.

Vladimir Popović, Šibenik.

PJESMA MOJOJ TUZI.

O, pusti me, tugo, ništa me ne traži!
Nemam više suza, suhe su mi oči,
Ni jecaja nemam, koji boli blaži,
Kad se drhtav vine usred tamne noći.
O pusti me tugo ništa me ne traži!

Zadnju gorku suzu ispila si davno,
Mutne moje oči ne mogu ih liti,
Preda mnom je sada samo polje tavno,
Još tek kratko vr'jeme i zemlja ću biti.
Zadnju gorku suzu ispila si davno.

Pa pod tvojom rukom mlad sam ostario,
Nekad vedro čelo tama je prekrila,
Tvoj mi hladni dodir srce usporio,
Dušu si mi bolnu snažno obavila.
Pa pod tvojom rukom mlad sam ostario.

Da, ti si mi, tugo, uv'jek vjerna bila,
Ti si bila samo sjena moje sjene
Vodeći me tiho do crnoga krila,
Gdje počiva draga, gdje su kosti njene.
Da, ti si mi, tugo, uv'jek vjerna bila,

O polako, stani, kleca mi koljeno,
Drhću slabe grudi. Ta smrt će da čeka,
Dokle starac dođem, gdje je carstvo njeno,
Gdje je raka spremna. Znam, nema mi l'jeka.
O polako, stani, kleca mi koljeno.

Radivoj Jovetić.

ĆUK.

Svake božje noći sa krošnje pinjola
čujem njegov pjev, što kô zla kob me prati
i dira u živce i mir meni krati
i krv mi ispija, što u meni kola.

Sva božje noći moram slušat' preko
puta kako pjeva, a nikada danju,
kad bih i sl'jep mogô naći ga na granju
i pon'jet ga sobom daleko, daleko.

Na pučinu plavu, nad mrke dubine
i o njeg've noge svezat' teške spone,
pa pustiti ga u moru da potone,
i s njim da me nav'jek zla kob moja mine.

Al' u mračnoj noći mutne oči moje
prozr'jet ga ne mogu na nijednoj grani,
pa mi nema druge, nego kô i lani
ostavit' ga, da mi zao udes poje.

Srećko Dobrila.

GOLUB LISTONOŠA.

U prenošenju vijesti označuje se golub listonoša kao jedan od najstarijih kulturnih faktora čovječanstva. Već u prastaroj predaji biblije pokazuje golub sa maslinovom grančicom Noahove lađe veliko značenje. Prema mnogim spisima i bilješkama antiknih povjesničara Herodota i Plutarha se razbira, da je golub listonoša bio poznat već Grcima i Rimljanima kao posrednik u donošenju vijesti. Već su tada upotrebljavali goluba kod poštanskih poslova, pa u ratnoj službi, gdje je uvelike pomagao, pogotovu kod opsada. Feničani i Kyprioti su uzimali goluba kod pomorskih putovanja na svoje brodove, pa su po njima javljali kući svoj skori dolazak. Već je u starom vijeku rano postojala redovna pošta pomoću goluba listonoše između Babilona i Alepa. Arapski povjesničar Abul Feda priopćuje u jednom svojih djela, da je kralj Salomon slao svoje zapovijedi upravnicima pojedinih pokrajina samo s pomoću goluba listonoše, a da je taj isti vladar ljubavno dopisivao sa kraljicom od Sabe također s pomoću goluba listonoše.

Veoma veliku ulogu imađaše golub listonoša za vrijeme križarskih ratova. Tako pjeva Torkvato Tasso u svojem »Oslobođenom Jerusalemu« o golubu listonoši, kojega je ozlijedila neka ptica grabilica, pa je tako pao u ruke kršćanske vojske i time odao neprijateljske planove. Bagdadski kalif Sultan Nurredin bijaše prvi u 12. stoljeću poslije Krista, koji je uveo poštu s pomoću goluba listonoše kao državnu uredbu po pravilnom sustavu. Njegovi nasljednici usavršiše njegovu namisao, pa je u 13. stoljeću postojala redovna pošta s pomoću goluba listonoše između Kaira i Eufrata na istoku. U mnogim događajima evropske povijesti vršio je golub kao prenosilac vijesti vrlo znatnu službu. Kada je godine 1574. za vrijeme rata za neodvisnost Holandije po Španjolcima bio podsjednut grad Leyden, nastao je glad i takva izmorenost u gradu, da se odlučiše predati, ali u posljednjem času donesoše dva goluba vijest o približavanju flote sa pomoćnom vojskom i tako se ne predadoše, pa grad spasiše od razaranja neprijateljske vojske.

U 17. stoljeću je postojala pošta s pomoću goluba između Aleppa i luke Aleksandrette u trgovačkom poslu. Postojala je golubova pošta osobito između trgovačkih središta u Nizozemskoj i Francuskoj, pa je golub brzo prenosio burzovne i trgovačke vijesti za opću porabu.

Kao brzi dostavljač najnovijih vijesti upotrebljavao se golub listonoša već u prvim počecima novinstva. Godine 1848. bijahu belgijske novine po golubu listonoši tako brzo obaviještene o događajima u Francuskoj, da su vijesti u Antwerpenu i Parizu mogle izaći istoga dana. I u prvim počecima telegrafije bijaše golub listonoša posrednik za popunjavanje brzojavnih vijesti. Tako bijaše telegrafski spoj na pr. između Berlina i Aachena već uspostavljen, a tada još nije bilo veze sa Brüsselom, pa je Reuterov telegrafski bureau u Brüsselu sada uspostavio vlastitu postaju za golube listonoše i tako omogućio pouzdano i brzo prenošenje vijesti.

Koncem 19. stoljeća je znatno napredovalo uzgajanje i dresura goluba listonoše. Izvršen je cijeli niz pokusa u svrhu, da se znanstveno utvrdi sposobnost i posebna duhovna moć goluba listonoše. Prema jednoj novinskoj bilješci »Timesa« prevalio je godine 1877. jedan golub listonoša udaljenost od Dovera u London noseći hitnu depešu francuske policije za 20 minuta brže i prije, negoli bi to bilo moguće sa najbržim vlakom. Sličan pokus načiniše godine 1878. od svjetionika na Borkumu u Emden, pa je pri tom od 10 golubova listonoša 6 primjeraka preletjelo za manje od 25 minuta udaljenost 43 kilometra dugačku.

Najbolji dokaz za svoje odlične sposobnosti u brzom donošenju vijesti pokazao je golub listonoša za vrijeme opsade Pariza godine 1870—71. U Parizu bijaše pošta s pomoću goluba listonoša još u povoju i vlasti su stavljale posjednicima takvih golubova sve moguće poteškoće. Ipak su u podsjednutom Parizu opremljeni baloni, koji su imali prenijeti golube listonoše u pokrajinu, da na taj način izvijeste svijet o bijednom stanju u gradu Parizu. Od 363 goluba, koje su imali za porabu za vrijeme opsade, vratilo se samo 57 golubova u domovinske golubinjake, a veliki je broj tih vjernih glasonoša propao i poginuo zbog nevremena, sniježnih mećava, a pogotovu pogreškom činovnikâ, koji su pustili golube noću neznajući, da golub leti samo danju.

Glasovit bijaše jedan golub, koji je triput s uspjehom donio u Pariz vijesti iz stranoga svijeta, a četvrti put je poginuo tragičnim načinom. Prvi put bijaše poslan u pokrajinu balonom »Grad Firenze«; to bijaše prvi golub, koji je u Pariz donio vijesti. Drugo putovanje izvršio je taj golub na balonu »Celeste«, koji je tada vodio glasoviti

DUVANJSKO POLJE I ŽUPANJAC.

zrakoplovac Tissandier. Spuštanje toga balona svršilo je nesretno, te su golub i vođa bili ranjeni. Uza sve to je ipak i taj put donio povjerene mu depeše brzo i sigurno u Pariz. Iza 12 dana zasluženoga počinka bi poslan taj golub sa 24 druga goluba listonoše po treći put na putovanje sa balonom »Washington«, pa je i taj put izvršio putovanje s uspjehom. Dok je taj golub dosada sretno umakao neprijateljskim tanetima i grabežljivim pticama, na četvrtom je putovanju poginuo od kugle nekoga francuskog seljaka. Narod je progonio golube listonoše u tako velikoj mjeri, pa je Gambetta, da tomu stane na put, odredio smrtnu kazan za svakoga, koji bi ustrijelio goluba listonošu.

Pariška poštanska uprava puštala je po golubovima samo takve listove, koji su imali malen oblik, a bili su pisani na najfinijem svilenom papiru. Tako su njemački vojnici često uhvatili listove, koji nijesu bili veći od 5 cm dužine i 2 cm širine. S početka su golubovi nosili listove na leđima u malenoj kožnatoj torbici. Poslije su zamatali vijesti u voščani papir i pričvršćivali ih popreko na repnom perju ili su ih polagali uzduž srednjega repnog pera, koje kod kormanjenja razmjerno malo dolazi u obzir. U pojedinim slučajevima su zamatali list u voščani papir oko golubove noge i to dobro pričvrstili.

Iako su listovi imali najmanju mjeru i najmanju težinu, ipak je odašiljanje veće množine vijesti u tom obliku bilo vrlo ograničeno, budući da je pariški poštanski ured posjedovao samo ograničeni broj golubova listonoša, pa je trebalo iznaći sredstvo, da se omogući veće otpremanje listova. To je pošlo za rukom nekom Parižliji, imenom Dagron-u, koji je čitav postupak sjajno riješio. Bijaše to tako zvana fotomikroskopija, koju praktički upotrijebiše prviput 12. novembra 1870. godine; toga se dana digao izumilac sa svojim pomoćnicima balonom iz Pariza, a na brodu imađahu potrebne aparate za fotomikroskopiju. Već dva dana iza toga, 14. novembra, primio je pariški narod prvu veliku depešu po pošti goluba listonoše. Ideja izumioca Dagrona bijaše ova: na jednom određenom centralnom mjestu pokrajine sabraše sve prispjele listove i depeše, koje su tada reproducirali na jednoj strani lista što više moguće stisnutim tiskarskim pismenima. Taj su otisak prenijeli fotomikroskopskim putem na kožicu želatine ili kolodijuma u veličini od 2 i pô te 5 cm. Tim su postupkom dobili znatno smanjenje, pa je čitava strana glasila vlade u Toursu »Journal officiel« zapremila samo šesti dio jednoga četvornog »zolla«. Sada su se preparirane želatinske kožice savile i zatvorile u badrljicu pera, koje su smjestili na srednjem repnom peru goluba listonoše. Jedan jedini golub mogao je poprečno prenijeti 18 takvih želatinskih kožica; cjelokupna težina tih minijaturnih listova iznosila je samo 2 i pô grama, a prenesenih riječi bijaše oko 70.000. Čim je golub prispio u Pariz, predane su te minijaturne depeše poštanskom uredu centralne uprave. Tu su se pojedini želatinski listići sa mikroskopski smanjenim vijestima projektirali na bijeloj stijeni, pa kako su pojedina slova bila znatno veća, lako ih je određeni činovnik mogao prepisati i napokon dostaviti naslovniku.

U svjetskom ratu činio je golub listonoša također velike usluge. Kad je nastao svjetski rat, imala je njemačka vojska za svoje golubove listonoše samo nepomične golubinjake, a samo jedan jedini golubinjak mogao se prenositi. Brzo upoznaše veliko značenje pomičnih prenosivih golubinjaka, pa su za kratko vrijeme imali za svaku

diviziju četiri, za svako skupno zapovjedništvo tri, a za svako vojno nadzapovjedništvo dva do četiri prenosiva golubinjaka: u svakom golubinjaku bilo je 150 golubova listonoša. Golubove su vojnici ili vjesnici psi prenijeli u prve redove vojske, pa je golub našao put natrag do golubinjaka iza fronte 10 do 30 kilometara daleko, usprkos najžešće vatre, plinova i nevremena. Golub listonoša pokazao se izvrsnim i neophodno potrebnim sredstvom kao prenosilac vijesti, pače i sa zrakoplova i aeroplana, na moru i u navalnim kolima.

U Belgiji, toj klasičnoj zemlji za uzgoj goluba listonoše, nađoše njemački vojnici u svakom gradu stotine sposobnih i vrijednih golubova listonoša. Francuzi su se kod provale svjetskoga rata služili svojim mnogobrojnim tvrđavnim golubinjcima, a druge godine rata upotrebljavali su prenosive golubinjake, kod kojega posla su se služili pariškim motornim omnibusima. Englezi se tek kasnije poslužiše uporabom prenosivih golubinjaka. Iskustvo sa golubom listonošom u svjetskom ratu bijaše tako znatno, da se u svakom budućem ratu mora računati sa službom goluba listonoše.

Na koncu 19. stoljeća upotrebljavahu neke engleske ribarske firme u Engleskoj golubove listonoše, da im sa lađa stalno javljaju rezultate ribolova i vrijeme povratka. Korisna je poraba goluba listonoše i kod sigurnosti obalne plovidbe. Godine 1880. postaviše na pobudu pruske vlade postaje sa golubovima listonošama na svjetionicima-brodovima, koji se nalaze na osobito pogibeljnim mjestima, a imali su da obavješćuju najbržim načinom o pogibeljima obalna mjesta i pojedine pilote. I brodovi upotrebljavahu slične uredbe, da najbržim putem dobiju pilota-vodiča ili da obavijeste brodarsko društvo o skorom dolasku broda. Kod velikih, teških i nesmiljenih oluja spasili su golubovi listonoše pomenutih postaja mnogu zalutalu i ugroženu lađu ili plivajući svjetionik od sigurne propasti baš tim brzim dojavljivanjem u luke.

U novinarstvu ima golub listonoša također nemalu zaslugu. Tako su pariški listovi, kad je francuska skupština zasjedala godine 1870. u Versaillesu, dobivali vijesti raspravljanja s pomoću goluba listonoše, koji je mogao da prenese vijesti za 20 minuta. U Engleskoj se u tom pogledu išlo još dalje, pa su glasnici kod važnih događaja bili snabdjeveni malenim kavezima sa golubovima, da na taj način predadu svoje vijesti neposredno sa nekoga mjesta u uredništvo lista. U blizini uredništva nalazio se golubinjak, koji je bio električki spojen, pa se zvonom oglasio, čim je golub doletio u golubinjak. Taj način prenosa vijesti našao je velik odziv u novinstvu i drugih evropskih velegradova, pa novine Pariza, Rima, Lisabona i Brüssela preuzeše ovu službu dojavljivanja po engleskom uzoru.

Iako je sadanja tehnika visoko razvite telegrafije kabelom i brzojavom bez žica dovela prijenos vijesti do neslućena savršenstva, pa golub listonoša u prometno tehničkom značenju nesumnjivo mora odstupiti, ipak je golub listonoša u povijesti obavještajnoga prometa osigurao sebi časno mjesto. I sada se još moraju golubu listonoši prepustiti slučajevi, gdje se može pokazati korisnim kao dojavljivač i prenosilac vijesti.

Po Dr. P. Martellu (Berlin) Dr. K. B.

U DALJINE.

Što mi srce tako bije?
Što su žice mu napete?
Koja žalost njega mori?
Koja li ga tuga mete?

Zar mu nije dobro ovdje?
Zar za nečim drugim žudi?
Moguće su i sada mu
Dodijali ovi ljudi?

Sa napete živo strune
Tihi vapaj iz dubine . . .
Čini mi se, da razumîm:
Ono žudi u daljine.

Tamo, gdje je šuma tamna,
Gdje se lahor lagan budi,
Srce blaži, dušu diže;
Tamo, gdje ne žive ljudi.

U daljine, gdje tišina
Mile svoje pjesme poje.
Pjesme, kojih ne shvaćaju
Ljudi, al' dä, srce moje.

Onam' moje srce žudi,
Tamo ono pokoj traži.
Čini mi se, tamo ne će
Bit' prijevare niti laži.

Nikola Vukšić.

JESEN.

U sivo jesenje vrijeme,
Kad lišće je padalo s grana,
U srcu se budila tuga,
Krvarila stara je rana.

I zvono je negdje zvonilo
Tužno sa bolom i sjetno.
Oh, kako daleko bje proljet
I lijepo sunce proljetno.

A vrijeme je bilo tužno
I nebo je sivo i mračno,
Negdje je vjetar zavijao —
Zavijao dugo i plačno . . .

Antun Niseteo.

ZAGREB GODINE 1822.

SUZE.

Bistre kapi, sitne, što tečete mlazom,
Tuga kad obrva srce mlado moje,
Vi ste mi utjeha u danima jada,
Kad se tužne misli gomilama roje.

Nad bližnjima kad se nevolja raskrili
Poput gavranova, što dušu kidaju,
Tad u oku snenu javljate se sitne,
Dok mi usne s bola tuže i ridaju.

Ne tecite jadne! Što vam vr'jedi teći?
I onako samo na ruglo ste sv'jetu,
Koji jade vaše shvatiti ne može,
Što pale i more i donose sjetu.

Već se suze moje zakopajte tamo
U dubinu duše, gdje n'jeste na javi
Opakomu ovom ravnodušnom sv'jetu,
Što se smije vašoj prevelikoj stravi.

Nikad zato, suze, ne tecite ondje,
Kdje vas ljudi motre potajničkom zlobom,
Već za dugih noći vi tecite bolje,
Dok se jecaj tihi širi pustom sobom...

Buntovnik.

SAN I SMRT.

(Indijska priča)

Davno je tomu, kad je na obali Huronskoga jezera živio stari Otšipve. On je imao sina jedinca, kojemu je dao ime Onovutakuto, što znači: onaj, koji lovi oblake. Sin mu bijaše ponos i dika i on je samo na to mislio, kako će ga othraniti i kako će on postati znameniti liječnik. Kad je dječak dorastao da posti, iznenada mu umre otac i dječak ostade sirota.

Strelice i luk, dva psa, koji mu bijahu vjerni psi, bijaše sve, što mu je otac ostavio. Kadgod je išao u lov, slabe je bio sreće. Jednom je pošao u lov, umorio se do iznemoglosti, a ulovio nije ništa; a nesamo to, ljuta ga je zadesila nesreća: izgubio je oba psa. Vikao je, zvao ih je, grlo mu promuklo zovući ih, ali sve uzalud. Pasa ne ima te ne ima. Dugo je lutao tražeći ih, dok ne stigne na neki proplanak; u njegovoj sredini stajahu starodrevna stabla; njihove su grane sizale do zemlje i činile sjenicu, kakve ne bijaše daleko u šumi. Granje je mirovalo, nedaleko se ljeskala voda, bistra, ali mirna. Lišće se nije micalo, pače ptičice, koje su bile na granama, šutjele su. Ispod granja opazi svoja dva vjerna psa. Ležahu spokojno kao mrtvi i ne micahu se. Zaista čudo, da se nije prestrašio. Ali Onovutakuto nije znao, što je strah, nego se približi psima. Najednoć oćuti, kako mu tijelo postaje teže, a nad sobom ugleda, kako se neka prikaza ljulja na sitnoj grančici. On zapita:

— Tko si ti?

Prikaza odgovori: »Zar me ne poznaješ? Ja sam Ving!«

»Zar si to ti? Ta ljudi govore, da tebe nitko ne može vidjeti«.

— Jest, ja sam, i istinu vele«, odgovori Ving. »Kad imadu otvorene oči, ne mogu me ugledati, i kad se ja približavam, opet me ne vide, jer se još nalaze u svijetu. Kad ja pristupim i sjednem na kapke, ljudi se vraćaju iz svijeta i često se događa, da me ugledaju.

— Ne razumijem — odgovori Onovutakuto.

— Ništa zato, pazi!

Ving se pretvori u moskita. Krila su mu bila kao jedro. Glas mu je ječao duboko. Kad je mumljao, činilo se, kao da šumi daleka Niagara.

— Kakav ti je najednom glas? Zar si ti bog spavanja? — upita Onavutakuto.

— Da — odvrati Ving — i uzme dva mala buzdovana, ali takva, kakvim se služe ratnici. Spusti se s grane, sjedne na Onovutakutoa i polagano mu pokucka po čelu.

— Što činiš to? — upita ga Onovutakuto. »Zar je to potrebno da me uspavaš?«

— Ne — odgovori Ving, »od samoga moga daha zaspi se, jer me inače ne možeš ugledati; čovjek, koji ne spava, taj me ne može vidjeti«.

— Čemu kuckaš po čelu?

— To činim zato, da u snu sanjaš.

Onovutakuto zaspi i sanjao je, da je taj Ving neki Manitu, koji imade u vlasti neke druge male manitu, kojih ljudi uopće ne mogu vidjeti. To su dusi, koji borave cijeli dan u sobi ispod kreveta ili sjede na motki od šatora, kamo nitko ne gleda. Ili se uvuku u lulu lovca i kad on sjedne, da otpočine, iziđu iz nje i uljuljaju ga u san. A kad im to uspije, a to se često događa, zvijeri prolaze pokraj lovca bez bojazni, i on se kući vraća praznoruk. Mamut se može mirne duše približiti lovcu, ništa mu se ne će dogoditi. I sred zime, kad oluja bjesni, čim se oni pojave, cvijeće cvate. A najzgodnije je, kad djeca zijevaju, jer majke čim to vide, govore im: »Eto Vinga«, i brzo ih meću u krevet.

— Ugodno je — reče Onovutakuto — kuckaj još. Ali Ving odvrati: »Ne mogu više, jer imadem drugoga posla, a ti se moraš probuditi«.

I on mu zahukne u oči, a Onovutakuto se jecajući probudi. Probude se i njegovi psi, zalaju, i stanu goniti zvjerku.

Voda u blizini oživi, kroz drveće zastruji vjetar i sunce zasja. Sve oživi, samo Onovutakuto sjeđaše žalosno.

— Zaista sam vidio Vinga — pomisli on — i kod njega je mnogo bolje nego ovdje; o kad bih mogao zauvijek kod njega biti!«

Vrijeme je odmicalo i on se morao povratiti u svoj siromašni stan, da se i dalje brine za svagdanji kruh, jer oca ne imaše više, a drugi se nije brinuo za nj.

Kad je oskudno proživio nekoliko dana reče: »Dođi, Vingu, i pokuckaj mi po čelu«. I doskora usnu. Sanjao je, da mu se prikazala žena neobične ljepote i rekla mu:

»Onovutakuto, tebe radi poduzela sam dug i težak put. Ustani, i pođi za mnom!«

On je ustao i slijedio je. Začas bijaše visoko nad drvećem i oblacima.

— Kako je to moguće, ta ja ne ćutim tla ispod nogu!«

Gospođa se smiješila i on upoznade, da je to djelo boga spavanja. I bijaše zadovoljan.

— Ne bojiš li se boraviti ovdje visoko nad zemljom?« upita ga gospođa.

— Ne bojim se ništa. Dobro je Ving učinio. Pođi samo naprijed«. Gospođa pođe, a on je radosno slijedio. Uspinjali se, dizali se, ona sprijeda, on za njom. Osjećao se dobro, nije se ćutio umornim. On je išao, samo naprijed išao, a srce mu bude sve laganije. Napokon dođu k nekom otvoru.

— Gdje smo — upita je.

Ona mu odgovori, da su već daleko u nebo stigli, kamo vodi otvor ovaj. Prođu li kroza nj, eto ih u samom nebu.

— Što? U nebu? — čudio se on.

A ona mu odvrati: — Zaista, tamo je nebo. I oni pođu kroz otvor.

Kad su izašli na drugu stranu, nađu se na nepreglednoj ravnici, i dokle su oči mogle dopirati, svuda su se prostirale poljane različitoga cvijeća. Rijekama je tekla najbistrija voda, na obalama su se nalazile zvijeri, na drvećima sjeđahu ptičice i pjevahu umiljate pjesme. I pjevahu sveudilj i ne micahu se, kad im se tko približio, pjevahu pred kućama nebeskih stanovnika. Između kuća bijaše jedna neizrecivo lijepa. Imala je dvije sobe. U jednoj se nalazile sve potrebne lovačke i ratne stvari, a u drugoj ženske potreboće.

— Čija je to kuća? — upita je. Ona mu odgovori, da je to njezina, i upita ga, da li mu se sviđa.

Kad joj on potvrdi, privoli ona, da u njoj tako dugo ostane, dok mu se svidi. Ali kad je htio stupiti u sobu, gdje su bile lovačke stvari i oružje, reče mu ona:

»Još ne, dragi momče, još ne smiješ unići u ovu sobu; moram te neko vrijeme sakrivati. Moj će se brat doskora povratiti, ali tebe ne smije vidjeti. Zatim ga uvede u svoju sobu i nad njim raširi široki, raskošno vezeni pokrivač. Zamoli ga, da bude potpuno miran, jer i najslabiji glas čuje njezin brat.

Jedva je izrekla te riječi, kad se pred kućom pojavi neobično svijetlo i uniđe njezin brat. Prekrasan mladić, odijelo mu se sjalo, kao da iz njega siju sunčane zrake. Ona mu se pokloni.

— Nemiso, — progovori on, — što si danas radila?

Ona mu ne odgovori. On uzme sa zida duvankesu, izvadi lulu, napuni je duhanom i ponovno upita:

— Što si danas radila, Nemiso?

Kad ona ostade šuteći, reče on:

»Zar si zaboravila, da ti je Previšnji tvorac zabranio, da ovamo dovodiš djecu zemlje? Zar ti misliš, da ja ne znam, koga si ti tamo ispod pokrivača sakrila? Zašto me vrijeđaš?«

Ona zaplače i progovori:

»Smiluj se tvorče života« i ispriča mu sudbinu Onovutakutoa. »Sam je na svijetu i češće se obraća Vingu«.

— Želiš li, da ga odmah na zemlju strovalim?

Tvorac se života zamisli i reče:

— Neka ostane ovdje!

Ona se vrlo uzraduje, pođe po Onovutakutoa i dovede ga pred Tvorca života. Tvorac ga srdačno pozdravi i dade mu ljepušnu lulu u znak, da se ne ljuti na nj. Onovutakuto je sjedio nasuprot njemu i morao je ispričati svoj život.

I redali se dani, kakvih nikad još nije doživio. Prelijepo mu bijaše, nije znao za muku i brigu, nije osjećao gladi ni zime. Ovdje na nebu nema oluje ni zime i nitko nije uznemirivao siromašno-

ga dječaka. Stare žene, koje su po kutovima sjedjele, nikomu nijesu zlobile, bivoli nijesu gazili trave, kralj riba nije vrebao na ljude, koji su se vozili po lijepim čamcima. Tada je Nemisa bila dobra i tvorac života bijaše dobar. Svakoga je jutra ostavljao svoj dom i tek se kasno u noć kući vraćao. Kad je sjedio ispred svoje kuće i pušio lulu, u cijeloj je kući morala biti velika tišina, jer je On razmišljavao. Poslije razmišljavanja govorio je o svačemu i uvijek bijaše prijazan, tako da ga je Onovutakuto jednoć bez okolijevanja zapitao:

»Tvorče života, što radiš cijeli dan?«

On ga nijemo pogleda i iza kratkoga vremena reče mu:

— Sutra ćeš me pratiti, da vidiš, što činim.

Sutradan rano u zoru ostaviše obojica kuću i pođu kroz beskrajnu ravnicu. Onovutakuto ugleda, kako se tvorac svakamo okreće i sve u redu drži: male manitu, koji su bili pod njegovom vlašću kao i ostali dusi, koji su stanovali u nebu; zatim drveće i grmlje, životinje. Kadšto se zadržao nad mjestima, gdje je gledao dolje. Kad ga je Onovutakuto upitao, što tu vidi, odgovorio mu je:

»Ovo su otvori u nebo kao i onaj, kuda si ti došao, pogledaj!«

Kad je Onovutakuto pogledao, duboko ispod sebe ugleda zemlju, zatim pet velikih jezera sa selima na obalama, kao i svoje selo, odakle se put neba dizao dim. Ali najednoć začuje užasno urlikanje; iz šume se pojavi mnoštvo ratnika. Kad su jedni na druge napali, izvadi tvorac života malu kutiju, u kojoj bijaše pijesak. On spusti nekoliko zrnaca i odmah je na lijevoj i desnoj strani popadalo bezbroj crvenokožaca mrtvih na zemlju.

Pođu naprijed. I kad su opet pogledali dolje, opaze, gdje se dva dječaka loptaju. Tvorac spusti zrno pijeska i jedan dječak pade mrtav. Zatim opaze, kako rijekom plovi čamac, u njem mladi, veseli ljudi. Tvorac spusti zrno; jedan čovjek skoči s lađe i nestade ga u valovima. Odu dalje i dođu nad šumu. U šumi je zaspao lovac upravo onako, kako je onda Onovutakuto zaspao. Tvorac života spusti zrno pijeska; ono padne, a iz guštare provali zvijer i lovac bijaše mrtav.

— Što to znači — upita ga Onovutakuto, — kadgod si spustio zrno pijeska, odmah je uginuo jedan ljudski život.

Tvorac života odgovori:

— Tako je to, u mojoj je ruci život i smrt.

— Zašto moraju ljudi umrijeti? — upita Onovutakuto.

Tvorac života mu ostade odgovora dužan. Pođu dalje i navečer se vrate kući. Kad su stigli kući, po običaju sjednu pred kuću. Tvorac je života dugo razmišljavao, a kad su pošli spavati, zapita Nemisa dječaka:

— Što si danas tako tužan?

Dječak joj odgovori:

— Vidio sam, kako pojedino zrno pijeska uništava ljudski život.

Gelber—Malašić.

KAD ZADRŠĆU ZVIJEZDE.

Svake noći, kad nad baščom mojom
zadrhću milijuni zvijezda,
»zbogom« reknem ja postelji mekoj,
pa se šuljam od gnijezda do gnijezda
i slušam one mrke lovore,
pospanoj vrbi kako govore,
o divnoj kraljici
nekoj.

Tad sve je tiho i sve nijemo sluša
čarobne riječi, što trepere zrakom,
tek uzdah koji
iz grudi mojih
bolno jaukne mrakom.

I priča zamre, a ja dugo stojim,
pa gledam zvijezde, nebom što se gase,
i dok topla čežnja u duši mi pase,
ja čekam i brojim,
kad će opet milijuni zvijezda
nad vrtom zadrhtati
mojim.

Leo Miroslav Obuglien.

DVA CVIJETA.

Ne znam, kada — ali jednog dana
vraćala se s kitom svježeg cvijeća,
s posmijehom na usnam' sa Marjana,
Vesela i lijepa
kao zora
bijelog dana
malena Ljiljana.
Kitu cvijeća divnog pramaljeća
nosila je mirišući često,
a radost je u tom bila veća,
jer su u toj kiti
ruže bile,
krasne dvije,
kojima se ona smije.

Sreli smo se, baš kada je sunce
pozdravljalo zadnjim svojim trakom
čarni Split i Marjanske vrhunce.
Pa mi reče:
»Jedna neka bude
ruža Vama,
a nek meni
ova bude sama!«
»Ruža nije sama,
jer Vi ste Ljiljana.
Ljiljana i ruža,
to su cvijeta dva
ponajljepša,
za koje se zna«.

Ćiro Gagnaf.

TUGA.

Ah kako je tužno, kad na mladi život
Vrlo rano teški sumrak pane,
Pa s dosadom gledam na sve to, što ide,
I na l'jepe i na maglovite dane.

Vazda nešto čekam i nečem se nadam
I bojim se onog, što ima da dođe.
Hoće l' možda meni u čekanju takvom
I u strahovanju sav život da prođe?

Vr'jeme ide tako, a ja gledam samo
One što prolaze kraj mene dane,
I proljeća, kada zacvrkuću ptice,
I jeseni, kada zagraktaju vrane.

Ivica Terzić, Sarajlija.

MORE.

Pod ljupkim daškom jutarnjeg vjetrića
I pjevom ptica sa gore,
Sa brazdom oštrom laganih brodića
Plavkasto budi se more.

Sunčano žarko sa istoka oko
Usnulu prirodu budi,
Nad morem klikče lakokrili soko
Iz svojih punanih grudi.

I klikče soko i pozdravlja more,
Malene ljupke valiće
I b'jelu pjenu, duboke ponore
I lake sitne brodiće.

Pod ljupkim daškom jutarnjeg vjetrića
I pjevom ptica sa gore,
Sa brazdom oštrom laganih brodića
Plavkasto budi se more.

Dušan Buřt (Split).

ZASTAJANJE.

Je li dalek put, kojim mi treba poći?
I kuda vodi on? — ne vidim njegova lika.
Jesu li šume tamo pune čudesnih slika,
Ili su pustare suhe bez staze i utrenika?!

Korak mi krzma i strah me je
Neznanih, pustih daljina,
Kojim mi treba poći.
Ja zastajem na putu,
Umoran, bijedan i bolan u duši;
Preda mnom daleke ceste, krajevi strani,
A za mnom stradanja magla, koja me prati i guši.

Olinko Delorko, Split.

U PROLJETNO JUTRO.

Prolaze, prolaze... kô povorka mravi,
Sa škrinjicom svaki na hrptu, pod rukom,
Uz ojkanje sjetno, nekoji sa mûkom,
Domaju da služe, da uče o — slavi.

Mnogi još do juče kô velika djeca
Nestašna i vedra. Danas već su ljudi —
U potaji rad' njih negdje srce jeca,
Uzdahom se teškim nadimaju grudi...

Zapovijed se čuje. Vagoni se pune,
Skoro će da krenu. Negdje drhte strune,
Badem je u cvatu, lasta se zalijeće...

I šešir i kape, što ih kiti cvijeće,
Sve će sutra nova šajkača da smijeni
I srce i dušu mnogu da promijeni...

Split 1927. **T. Narić-Dvornik.**

RADOSTI SVITANJA.

Ko fino vezena čipka bijelo je jutarnje svijetlo
Palo u moju sobu i razbilo pamučni mrak:
Sve je stvari ocrtalo u nejasnim mekim konturama
i donijelo tek koji srebrni cijuk ptice
I zvučne brončane zvukove
Sata
U ranim jutarnjim urama...
Ćutim: u meni se rađa
Jedna velika radost i strašni ditiramb,
Što raste, raste... A kad će sunčano velo
Pokriti vrhunce,
Otvorit ću prozor širom i viknuti pjan od sreće:
O sunce, sunce, sunce...

Hrvoje Ostojić.

ZAVRATNICA KOD JABLANCA.

DOBAR JE NAŠ ČOVJEK.

— Stoj, Drino, vodo hladna, stoj!

To je bio stalan pripjev jedne omiljele vojničke pjesme iz onih vremena, kad je brat pucao na brata, otac na sina i sin na oca, a da za to znao nije.

Tko je kadgod stajao na Drini rijeci, osobito na njezinu gornjem toku i divio se ponorima i provalijama, kroz koje se bistra i hladna Drina mora da probija i čuo vojnika, gdje čuvajući stražu na mrkome Kmuru ili nepristupačnome Trovrhu pripijeva, morao je osjetiti svu dubinu priprostih pa ipak tako srdačnih riječi:

— Stoj, Drino, vodo hladna, stoj!

Kao da mu je tim pozdravom bilo zaustaviti bistru i hladnu Drinu, koja se svojim brzim tokom vječno nekamo žuri. Pripijeva joj, neka i ona stane, koja se kanda i ne mareći za prirodne ljepote oko sebe ruši nekoliko stotina metara ispod nogu pjevačevih niz litice i gudure, neka stane i neka se divi.

A kad je početkom mjeseca kolovoza 1914. s torbakom, punim dvopeka i konzervi, sa stotinu naboja, stajao na Trovrhu ili na Ljubični i izvidio prema Plevlju, nije mu se više milio pripjev, nije više ni on mario za prirodne ljepote, koje su mu se nekoć tako milile, a i Drina je nekamo brže jurila no obično.

Nije on više govorio: — Ej, da mi je ovakvoga kamenja u mojoj Podravini, što bih ja podigao kuću, ili ovakvih omorika u mom Zagorju, što bih sagradio štalu! — već, kako će se prikučiti k onom grebenu, da ga »njihovi«*) ne vide, ili hoće li ova ili ona omorika biti dovoljno jaka, da mu spasi život od »njihovih« taneta. Takve su misli zaokupljale inače veseloga pjevača sa Drine, kad odjeknuše prvi hici sa Ifsara (sjeveroist. od Foče).

Zapovijed je glasila napustiti sve pogranične utvrde kao Čelebić, Vitine, Vikoć, Ifsar, Metalku i povući se na crtu Foča—Goražda uzduž Drine i taj odlomak od nekih 45 km držati s osmom brdskom brigadom pod zapovjedništvom generala A. Na ruskom ratištu je na jednaki razmak došao po prilici jedan kor, to jest četverostruka i peterostruka snaga s mnogo više topova i drugoga oružnog pribora i pričuva. I upravo radi toga silnoga razmaka kraj neznatne posade (na 10 m jedan momak) bila je vojna služba na tom odsjeku vrlo naporna radi održanja veze nalijevo i nadesno. Danju može doduše s jednoga vrha ili iza jedne pećine ili u zgodnom klancu jedna patrola od petnaest ljudi da natjera ili zaustavi čitavu satniju od stotinu ljudi. Ali noću je zato to teže. Pa nije ni čudo, da se kod ovakvih prilika radi prenapetosti živaca od pretjerane opreznosti, neprestanoga bdijenja događaju slučajevi, koji su prije smiješni već žalosni.

Kad je dne 14. kolovoza naša 13. satnija dobila zapovijed da zaposjedne Vikoć na Drini, koji su navodno držali Crnogorci u rukama, krenusmo odijelivši se od našega bataljuna ravno preko Gornjega Papratnoga prema Vikoću. Čudni su to predjeli; osrednja brda ne preko tisuću metara, raskinuta, izlomljena, rebrasta, po kojima rastu stoljetne omorike. Kao da ih je neka svesilna ruka hotimice onako u svojoj raspojasanosti isklesala i porazbacala, da nijedno brdo ne podsjeća na drugo; nijedan klanac da nema isti smjer s drugim, da ne budu samo i dva jednako visoka vrhunca: a sve to tako blizu, da s jednoga brda doista možeš da vikneš »na deveti brijeg«. A između tih strmina i pećina, šumovitih obronaka i golih rebara šumi Čehotina sa svojim pritocima šumi i osvježuje svojom hladnom bistrom i nada sve pitkom vodom čitave krajeve: krajeve stvorene za hajdukovanje.

U takvoj jednoj uvali leži i malo selo Vikoć na Čehotini. S lijeve strane Čehotine upravo pred Vikoćem uvalilo se brdo od kojih trista ili četiri stotine metara visine u obliku mačje glave, golo s nešto malo grmlja i paprati. Brdo se gotovo okomito spušta prema Čehotini, tako te je između rijeke i brda ostalo jedva toliko prostora, da se dala provući cesta, koja ispod brda naglo zakreće prema dobro građenom mostu u Vikoć, koji se odmah diže uz drugu obalu. I upravo radi takvoga

*) Tako vojnici označuju ratnoga protivnika.

položaja pomenutoga brda kao i njegova oblika. može se selo istom uočiti, kad se čovjek spusti kojih tridesetak koraka sa vrha njegova. To dakle brdo pred Vikoćem držali su navodno Crnogorci u svojim rukama. Bila je to tek predstraža većega odjeljenja, s kojim smo se sutradan srazili nedaleko Vitina kod Kamena veternika.

Bio je to prvi okršaj na početku velikoga rata, u koji su ušli doduše dobro izvježbani ali neiskusni momci, koji su naučili pucati oštrim nabojima, ali nijesu još imali prilike stajati u tuči taneta. Zato u prvom početku nije momak mnogo pazio na skloništa, kamenje i drveće, već je otvoreno išao i pogibao. Nije sebi još bio pravo svijestan, u čemu leži ta toliko opjevana pogibao ratna, ili kako je jedan mladi kadet viknuo, kad mu je tane razbilo dalekozor: »Bogme, tu se oštro puca!«

Počevši od Papratnoga pa sve do rečene »mačje glave« pred Vikoćem uzdiže se malo pomalo brdo oko pola sata tako, da su Crnogorci našu satniju za čitavoga napredovanja držali pod oštrom vatrom, i to s uspjehom. Već sasvim blizu njihova stajališta našli smo postrijeljanu našu patrolu.

Čitav okršaj nije trajao više od jednoga sata i Crnogorci se povukoše, budući da im je prijetila opasnost, da će im brdska baterija presjeći put povratku, koja je već obasipavala granatama obronke iz Vikoća, dakle iza njihovih leđa.

Još isto popodne bili smo u Vikoću a uveče iza Vikoća na jednoj visoravni, gdje smo našli raznih kuhinjskih otpadaka, prilično mnogo streljiva, koje smo radi neuporabivosti ostavili ležati, jednu za grm privezanu bosansku kravicu (t. zv. bušu) i dva svježa groba, i svu silu ovčjih kostiju

Kako smo bili odijeljeni od bataljona i brigade, nijesmo mogli dobiti hrane, tako te smo trošili od naših pričuvnih obroka (dvopek i t. zv. konzerve). Dok je još bio dan, naložismo vatre, otvorismo konzerve i pristavismo ih, da se uz žeravicu griju. Međutim niti čedna kravica nije bila pošteđena. I nju onako lošu i malenu ubismo i ispekosmo na ražnju.

Još prije nego je nastala noć, pogasismo vatre, da nas ne zapaze »oni«. U to se pojavi daleko negdje u visini brzojavna svjetiljka. To su svjetiljke, kojima se daju noću ili pojedini urečeni znakovi ili se mogu davati i čitave riječi i rečenice. Brigada nam je javljala, da se naša satnija ima sutra zorom zaputiti prema Vitinama i ondje se priključiti kod navale na crnogorske utvrde kod Vitina odnosno Kamena veternika. Prema tome je i naš satnik udesio čitav nacrt sutrašnjega dana.

Najprije je izmjerio udaljenost između nas i brigade, koja je iznosila oko dvanaest kilometara, zatim put, kojim smo morali već zorom udariti, da pravodobno stignemo na rečeno mjesto, konačno odredi noćne poljske straže i časnike i starije podčasnike, koji će se u službi noću izmjenjivati.

Bila je jedna onih hladnih ljetnih noći, kakve susrećemo samo u vrlo visokim predjelima. Iako je sunce čitav dan nemilosrdno palilo. noć je bila upravo studena. Po neizmjernom obzorju, koje nas je okruživalo, iskočiše silne tamne utvare, sad šiljate, sad oble, sad opet sedlaste, već prema obrisima brda. No ništa nijesi mogao razabrati, sve je bilo prekriveno gustom tamom, tako te na korak nijesi mogao prepoznati čovjeka. Negdje u dubini šumjela je Čehotina.

Raspoloženje u momaka bilo je ne baš najugodnije, budući da su znali, da je satnija odijeljena od brigade i da između nas i nje imade toliko provalija i gudura, vrhunaca i zaselaka, koje djelomično još držahu Crnogorci u rukama. Svatko, tko je imao te noći službu, vršio ju je najsavjesnije, pa i oni, koji su zadobivši laglje rane ostali bili kod satnije. Jer ništa gore, već biti napadnut noću iznenada.

U blizini bilo je nekoliko sjenika, iz kojih momci donesoše sijena i slame, da bude počivanje udobnije. Sve bijaše uređeno i straže postavljene, sprema upućena za svaki mogući slučaj momci s telećacima na leđima, s nabijenim puškama, sa zategnutim cipelama na nogama; tek treba da pljesneš rukom i sva je satnija (tada još od dvjesta ljudi) na nogama, spremna za boj. Ležali smo u rojnoj pruzi, i to u obliku potkove prema Vikoću. tako te u slučaju nužde ne bi bilo potrebno nikakvo razvrstavanje, već bi samo valjalo strijeljati.

I nebo je bilo tamno, mjesecu ni traga, i upravo zato su se isticale zvijezde svojom jasnoćom. Tišina je vladala, tek neprekidni šum Čehotine dolazio je iz dubinâ sad jače sad slabije.

Davno je već mogla poodmaknuti ponoć, kadno se sa lijevoga krila satnije, koje je bilo udaljeno kojih trista koraka, ču silna galama. Mi s ove strane bili smo potpuno uvjereni, da su to Crnogorci navalili i potrčasmo s jednim vodom (40 momaka) onamo. S lijevoga krila čuli su se poklici: »Ne daj!« — »Drži!« — po koja neizbježiva psovka, nekoliko hitaca i opet mir.

Došavši onamo mogli smo razabrati u polutami (počelo je već svitati) naše momke, kako jedni zavezuju rane drugima, neki se smiju, neki psuju, a trojica četvorica trče za gologlavim momkom prijeteći mu se, da će ga na mrtvo ime izlijemati. O Crnogorcima ni traga ni glasa. Što se dogodilo?

Onomu momku, što su ga neki vijali, snilo se da Crnogorci navaljuju, pa je u snu stao vikati: »Evo ih! Pomoć!« Oni, koji su bili u neposrednoj blizini, probudiše se, dakako. No ne znajući, što je na stvari, zgrabiše puške i stadoše pucati kud koji. Pucnjava je dakako probudila druge, i tako sve redom, dok nije bila na nogama čitava satnija.

Čitava se ta stvar odigrala u pet časaka. Uzrok pak tomu bio je taj, što su redom pozaspale bile sve straže tako, da nikoga nije tu bilo, koji bi bio druge upozorio, što se zapravo dogodilo. Začudo pri čitavoj toj uzbuni bilo je tek nekoliko lako ranjenih (kod Podmihala u Galiciji bio je i jedan mrtav). Konačno se čitav događaj svršio time, da smo se kraj svega toga od srca nasmijali i sav rum, što su ga satnijski konji sa sobom nosili, dozvolom zapovjednika popili i na put se spremili. Počelo se daniti.

Isti dan smo stajali kod Vitina u okršaju Crnogorci se povukoše.

Naš pravac bio je Plevlje—Jabuka—Prijepolje—Nova Varoš—Sjenica... Međutim nijesmo došli niti do Sjenice; posljednja naša točka na tom pohodu bila je Nova Varoš, budući da je glavna vojska naišla bila kod Prijepolja (južno Višegrada) na jak otpor srpske vojske, pa se prema tome morala i 8. brdska brigada povući, koja je imala zadaću štititi desno krilo.

Već od prvoga početka izašla je bila najstroža zapovijed, da vojnici ne smiju putem dirati ni u što, bilo voće, povrće, živad, jer da je svaki momak dovoljno opskrbljen. I doista su se prestupci kažnjavali najstrože: vezanjem nauznak pa za stablo, gdjegod u šumi, ako bi se momku dokazala krivica.

Međutim su se tih zapovijedi, što je rat duljc trajao, i momci i časnici manje držali, dok se te zapovijedi nesamo nijesu zaboravile, nego su se što više tamo, gdje je nužda iziskivala (da na pr. nije stigla pravodobno hrana), određivale patrole, koje su kao u 30-godišnjem ratu utjerivale danak u obliku živežnih namirnica. Ali naš je čovjek i u takvim slučajevima sačuvao ljudski osjećaj, te se može reći, da nije otimao; žitelji su sami davali, koliko su mogli. Kad je jednom kapetan zapitao nekoga Zagorca, zašto ne će u patrolu za utjerivanje živežnih namirnica, odgovorio je: »Ja uvijek mislim na svoje kod kuće, kako bi njima bilo, da njima tako otimlju«.

Nakon Vitina i Kamena veternika nastavila je naša brigada marš na Plevlje, i to bez pravoga odmora, budući da je brigada imala već 18. kolovoza stići u Plevlje. Međutim potpuna brigada bila je istom oko tri sata izjutra okupljena oko svoga stožera na visovima zapadno od Plevlja. Desilo se to radi toga, što su dva bataljona (i naš) imala prevaliti put, na kojem su svi mostovi bili porušeni, pa ih je valjalo na brzu ruku popravljati, da uzmogne vojska prelaziti. Osim toga je čitavo to vrijeme padala kiša, pa su potoci tako nabujali, te su prijelazi bili znatno otešćani. Samo jednu noć zmeđu 17. i 18. počivala je brigada na jednom od sjevernih obronaka gore Ljubične, i to očito ne radi počinka, već radi toga, jer je u magli i kiši bilo nemoguće noću napredovati uzbrdo, pogotovu kad nijesmo išli putem već poprijeko.

Naš bataljon je dobio zapovijed, da stane oko 11 sati, kad je bilo tamno, štono riječ, kao u rogu Da se koja jedinica ili momak ne bi izgubili, išli su momci jedan po jedan držeći se stalno za prednjega, tako te je čitav bataljon bio razvučen na preko dvije tisuće koraka, što je u besputnim gorskim krajevima silna zapreka kod napredovanja. Jedamput se taj lanac na jednom mjestu bio i prekinuo. Znakovima sa svijetlom nije bilo ni konca ni kraja, dok opet lanac nije bio povezan.

Krajevi su oni potpuno pusti (kao i čitav Sandžak); pijesak i ilovača su osobito značajni. Tu i tamo proviruje krš, iza koje se kanda sakrio grmečak od oštrih vjetrova priklonivši se sasvim uz svoga zaštitnika.

Penjući se dakle uz Ljubičnu došli smo očito bili na jedno ovakvo značajno mjesto od pijeska i ilovače, jer je od tolikih nogu utrta staza bila radi kiše tako kliska, da je bilo nemoguće naprijed. I mi stadosmo. Kako i gdje je tko već stao, tamo je i ostao sjedjeti, jer se doista nitko nije usudio nimalo udaljiti od »lanca«; s jedne strane očito provalija i ponor a s druge strmine. I tako skidosmo svaki svoje platno (Zeltblatt), prebacismo ga preko glave i čučasmo odnosno sjeđasmo na kundacima naših pušaka i čekasmo osvit. To je bio jedini dulji počinak u četrdeset i osam sati.

Promrznuti nastavismo zorom put. Sad smo se istom mogli uvjeriti, kako potrebno upravo nužno je bilo, te smo se držali u lancu odnosno da smo stali i čekali zoru. Čitavi slijedeći dan i čitavu noć smo napredovali, dok oko tri sata izjutra ne stigosmo u Plevlje.

U Plevlju nam je za dva dana stigla zapovijed, da treba poći put Jabuke (po prilici na sredini puta između Plevlja i Prijepolja). Jabuka je zapravo visoravan, na kojoj bijaše sagrađena (od Austrije) pogranična utvrda, kojom je tekla granica između tadašnjega srpskog i crnogorskog Sandžaka, koji je godine 1908. pripao objema kraljevinama. Ispred Jabuke držali su Srbi jedno gorsko sljeme u duljini od kojih trista do četiri stotine koraka zaposjednuto.

Brigada se već na dva kilometra udaljenosti razvila, što braniteljima Jabuke nipošto nije moglo izbjeći, jer su se nalazili na visini, tako te su mogli pravodobno sve poduzeti, da se ili odupru deseterostrukoj nadmoći protivnikovoj, ili da se pravodobno povuku. Svakako nije imalo smisla da uludo izginu, a to nije niti svrha zalaznih obrambenih jedinica, kojima je tek suzdržavati neprijatelja tako dugo, dok se povuče glavna vojska. No uza sve to je njih pet stotina poprilici zadalo dosta posla nadmoćnoj brigadi, budući da je taj okršaj trajao čitavo popodne: razvoj brigade, napredovanje, juriš.

Bio je neobično vruć i nakon duge kiše sparan dan. Popodnevno sunce upilo se svojim vrućim zrakama upravo u naše zatiljke, znoj je curkom curio. Dva bataljona bila su razvijena u rojnu prugu (jedan hrvatski i jedan češki), jedan bataljon (Madžari) išao je kao pričuva iza sredine. Ostala dva bataljona išla su nerazvijena podaleko iza desnoga krila.

Izdaleka pričinjala se utvrda srpska kao pravi pravcati krov ogromne kuće. Međutim što smo se više približavali, to većma su obrisi čudnovatoga brda postajali jasniji, dok napokon ne stajaše pred nama kao navalice nasipan ogroman nasip visok kojih pedeset metara.

Već na šest stotina koraka otvoriše Srbi puščanu vatru, čulo se i štektanje strojnih pušaka. Vidik je za njih bio izvrstan, jer su mogli po onoj goleti dobro pratiti svaku našu kretnju. Međutim se osjetilo, kao da su Srbi dobili pojačanje na lijevom svom krilu, očito zato, da ih mi ne obiđemo i jedna satnija pričuvnoga bataljona (u sredini) dobi nalog, da se trkom pomakne na kraj desnoga krila. Ali tko će trkom u onoj vrućini pa još uzduž linije, što znači velike gubitke. I vojnici spomenute satnije polegoše i — niti koraka više. — »Ne može se!« — čuli su se madžarski glasovi.

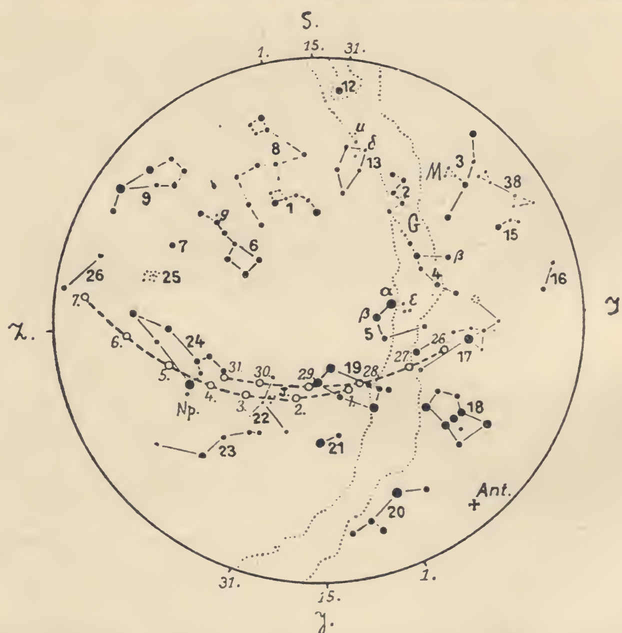
V. Kralj.

(Nastavit će se)

LISTAK

NOĆNO NEBO U OŽUJKU.

1. Mala kola. — 2. Kasiopeja. — 3. Andromeda s maglom M. — 4. Perzej (β Algol). — G između 2 i 4: dvije gomile zvijezda. 5. Kočijaš (β i ε promjenljivi). — 6. Velika kola. — 7. Najjasnija zvijezda u Psima. — 8. Zmaj. — 9. Bootes. — 12. Sjajna zvijezda u Labudu. — 13. Kefej. — 15. Ovan. — 16. Pripada Kitu. — 17. Bik (λ promjenljiv). — 18. Orion. — 19. Blizanci. — 20. Veliki pas. — 21. Mali pas. — 22. Rak (J: gomila Jasle). — 23. Zmija. — 24. Lav. — 25. Berenikina kosa. — 26. Djevica. — 38. Pripada Ribama.

Np.: Neptun. — Ant.: Antiapex, prema kojemu se pomiče Sunce. — Put Mjesečev označen je crticama. — Tri pravca označuju smjer, u kojem treba kartu staviti iznad glave 1. 15. odnosno 31. ožujka. -str-

ZNAMENITI SPOMENDANI U MJESECU OŽUJKU.

20. III. 1928. rodio se veliki norveški pjesnik H e n r i k I b s e n. Osobito su mu poznate tri drame pesimističkoga smjera: »Nora«, »Sablasti« i »Divlja patka«. († 1906.). — **24. III. 1905.** umro je J u l e s V e r n e, znameniti francuski pisac znanstveno-poučnih romana, koji su osobito omiljelo štivo mladeži. (* 1928.).

VLADIMIR MAŽURANIĆ.

Dne 17. siječnja o. g. pokosila je smrt jednoga od najvećih znanstvenih radnika, nesamo među Hrvatima već uopće na slavenskom jugu, sina velikoga pjesnika Ivana Mažuranića V l a d i m i r a, u 83. god. života. Jednoga neumornoga radnika nestalo je između živih, ali je veliko djelo njegovo ostalo potomstvu kao baština neprocjenjive vrijednosti.

Osim mnogih rasprava, koje su izašle u izdanju Jugoslavenske akademije u Zagrebu, i drugih članaka, pa i pjesničkih radova, napisao je Vladimir Mažuranić i omašno djelo, koje se može punim pravom nazvati njegovim životnim djelom. Djelu je tomu naslov »P r i n o s i z a h r v a t s k i p r a v n o-p o v i j e s n i r j e č n i k«, izdala Jugoslav. akad. znanosti i umjetnosti u Zagrebu 1908—1922.

Kolika li je sprema i kako veliko opsežno znanje, historijsko, sociološko i jezično ovoga umnog i marljivog radnika, neka nam primjera radi posluži kratki izvadak iz pomenutih »Prinosa«, koji zapremaju preko 1700 strana velikoga formata:

»p o r k o l a b«, porkulab, m., po Mikl. Etym. Wtb. k nama, pak u Ugarsku i rumunjske strane prešla riječ iz njem. Burggraf; dakle comes burgi, castri, arcis. Od njem. (star.) gravjo (Graf) postaje slov. grabja, hrabě (češ.), a po tom u češ. purkrabi = Burggraf. Isp. Brandl. purkrabi karlsteinský, zemský, pražský, kráje hradeckeho; sve su to visoke službe. Analogno postaje od Markgraf markulab. V. t. r., a isp. i A. R. U nas je p. sad više sad niže vrste. »Porkulabi u Otočcu i Gačkoj »hrabarnici« su — strenui milites — kralja Matije (v. Cvjetnica); u Zagrebu je p. isto što kaštelan (isp. 1431. Tk. IX. 241.: »Jacobi castellani dicti porkolab«,... itd.

Mažuranić je sam svoje djelo nazvao »Prinosi...« htijući time reći, da to još nije svršeno i zaokruženo djelo. I nije. Ali je on svojim mnogogodišnjim radom udario temelj, na kojem bi se mogla i imala da sagradi opsežna znanstvena opća i narodna hrvat. enciklopedija (bude li se našlo marljivih radnika, kao što je bio Vl. Mažuranić). Kao što je najteži početak, tako je najzaslužniji onaj, koji daje poticaj i svojim vlastitim radom pokazuje, kako i što treba raditi. Ugledali se u nj svi oni, koji osjećaju u sebi smisla i sposobnosti za rad! -lj-

ZASLUGE HRVATSKOGA SVEĆENSTVA ZA HRVATSKI NAROD.

Proučavajući stariju hrvatsku knjigu i stare hrvatske većinom neštampane privatno pravne isprave od najstarijih vremena pa sve do 19. vijeka, uvjerio sam se, da nijedan stalež nije toliko zasluga stekao za hrvatski narod koliko njegovo svećenstvo. Hrvatska vlastela, koja se često puta prikazuju kao nesmiljeni i siloviti ljudi, nijesu, kako gotovo sve sačuvane isprave pokazuju osim vrlo rijetkih izuzetaka, bili ni iz daleka onakvi, kakvima se često prikazuju u novijim knjigama. Oni su kao i svećenici živjeli s narodom mirno i snošljivo. Od svojih su kmetova ili od naroda tražili toliko, koliko su kmetovi mogli dati i koliko su mogli raditi. Sve tražbine od strane vlastele nijesu bile nikada veće negoli današnji porezi. Ali za te tražbine dobivao je i narod razne službe od svoje vlastele. Vlastela su uzdržavali činovnike, koji su imali u svojim rukama upravu i sudstvo, a u slučaju rata osobito za turskih provala bila su vlastela vođe naroda i njegovi glavni zaštitnici i branitelji.

Kolikogod imadu i hrvatska vlastela svojih zasluga za narod, osobito u ona burna vremena turskih provala, ipak po mom čvrstom uvjerenju zaostaju njihove zasluge daleko za zaslugama našega svećenstva. Vlastela su uvijek zastupala u hrvatskom narodu državnu vlast, dok je bilo svećenstvo uvijek ono, koje je zastupalo narod. Budući da je većina našega svećenstva izašla baš iz naroda, budući da je ono u najužoj vezi živjelo sa narodom, nije ni moglo drukčije raditi. Ali najveću zaslugu našega svećenstva imademo tražiti u uzgoju naroda. Upravo melem kapi padaju na srce svakoga Hrvata, kada čita u starim ispravama od 1309. pa sve do 19. vijeka ono divno ćudoređe hrvatskoga naroda, koje se u tim ispravama ističe. Ja sam takvo ćudoređe još zatekao u svojim mlađim godinama (prije 50—60 godina), ali otkako su počeli u narod zalaziti lažni apoštoli i proroci, koji kano da žele oboriti sve, što nam djedovi namriješe, pomračilo je i to vjekovima uzgajano ćudoređe.

Hrvatsko je svećenstvo znalo uzgojiti hrvatski narod blagim, mirnim, krotkim i ćudorednim uza sve divljačtvo, što su ga sobom donosili osvajači Turci.

Sada da malo ogledamo način, kojim je naše svećenstvo uzgajalo narod. Glavnim mjestom za svoj uzgoj imali su svećenici u crkvi. U crkvi nijesu vršili samo svoju službu nego su tu službu uveličavali načinom, koji je najviše ugađao duši narodnoj. Oni su gotovo sve znatnije crkvene pjesme preveli iz latinskoga jezika na hrvatski i te pjesme s narodom u crkvi pjevali. Narod nije išao u crkvu samo da udovolji svojim vjerskim čuvstvima, nego da se i nasladuje, slušajući crkvene pjesme u svom jeziku. — Ali naši su svećenici ispjevali i pjesme nabožnoga sadržaja, koje su se uvijek pjevale u crkvi, ali ih je narod prihvatio isto onako rado kao i crkvene pjesme, te su ih naši slijepci uz gusle nekoliko vjekova po narodu raznosili i pjevali. Najpoznatija je među ovima pjesmama o bogatom Gavanu. U zbirkama narodnih pjesama, što se priređuju za školsku mladež, ne spominju se niti takve pjesme, premda one zapremaju znameniti list u historiji prostonarodne hrvatske prosvjete.

Znameniti prilog za uzgoj hrvatskoga naroda podalo je svećenstvo tako zvanim prikazivanjima. U tim se je književnim djelima prikazivala dramatski isprva muka i smrt Isukrstova, a kasnije i koji znameniti događaj iz života Isukrstova ili kojega drugoga sveca. Prikazivalo se je isprva u crkvi, a kasnije i na drugim mjestima, n. pr. na trgu ispred crkve. Ova su prikazivanja budila i jačala vjerska čuvstva u narodu, a podjednako dizala u narodu prosvjetu i budila u njega pjesnički polet.

Pjesmom pratili su naši svećenici narod od poroda do smrti. Osobite pažnje su vrijedne tako zvane pogrebne pjesme, kakvih nam se je također nekoliko sačuvalo do danas. — Svoje su propovijedi zaslađivali narodu po uzoru njemačkoga dominikanca Herolta (u 15. v.) zgodnim primjerima (exempla) i prilikama (parabolama) te suhoparnu teološku nauku njima potpuno osvijetlili. Više je takovih prilika i primjera prodrlo u narod, te se još danas pripovijedaju u narodu kao hrvatske narodne pripovijetke. Ni na ovakve se narodne pripovijetke ne obaziru priređivači izdanja narodnih pripovijedaka za školsku mladež, kano da žele odvratiti mladež hrvatsku od upoznavanja historije narodne hrvatske prosvjete.

Znamenite su priče (danas u nauci poznate pod imenom »apokrifnih priča«) legende, što su ih naši svećenici sastavljali za narod. Takve su priče i legende čitali svećenici narodu u crkvi ili u svojim domovima i njima jačali u narodu vjerska čuvstva i djelovali blagotvorno na narodnu fantaziju. U uskoj vezi sa pomenutim pričama i legendama bila su tako zvana Čudesa ili mirakuli, što su ih naši svećenici sastavljali i čitali narodu. I iz ove je književne građe mnogo prodrlo u narod, te se i ta književna građa u narodu pripovijeda u obliku narodne pripovijetke. Na žalost ni ovakvih pripovijedaka nijesu primijetili izdavači narodnih pripovijedaka za školsku mladež. Ni takvih pripovijedaka po njihovu mnijenju ne treba da pozna hrvatska mladež. Čim će manje poznavati sebe, tim će i manje poštovati sebe i svoj narod.

Ali svećenici bili su i prvi učitelji mladeži u hrvatskom narodu. U svakom je selu svaki svećenik uzgojio nekoliko dijaka ili žakana, koji su se posvetili ili svećeničkom zvanju ili stupili u službu kao činovnici kod hrvatske vlastele ili su ostali kod kuće te su jedni pisali narodu njegove privatno pravne isprave i zastupali stranke pred sudom, a drugi otvarali škole.

Brinući se naši svećenici za narodno ćudoređe, provodili su vrlo savjesno sv. ispovijed, pri čem su osobitu brigu posvećivali valjanom porodičnom životu, a od grijehova najviše progonili blud. Posljedica toga njihova rada bila je, da su hrvatski narod krepak i zdrav predali potomstvu.

Svećenici brinuli su se i za materijalno blagostanje naroda, osnivajući u svakom selu tako zvane bratovštine ili bratstva, kojima je bila među drugim zadaćama i ta, da se između sebe članovi (braća) podupiru.

Ne treba ni spominjati, da su stariji svećenici za podmladak svećenstva i za svoju braću svećenike pisali zgodne priručne knjige i udžbenike. Kad su se u nas počele osnivati srednje škole po uzoru zapadno evropskih naroda, prvi su učitelji na tim srednjim školama bili svećenici, koji su časno tu službu obavljali u hrvatskom narodu nekoliko vjekova. Rijetki smo danas još na životu, koji smo polazili škole pod djelomičnom upravom svećenika. No držim, da ne će biti nijednoga, koji ih se u starim godinama na domaku života ne sjeća sa najvećom zahvalnošću i najvećim priznanjem, jer su bili ne samo pravi pedagozi nego i pravi zamjenici roditelja, koji su ne samo razumjeli svoje pedagoško-didaktične dužnosti nego ih i činom najsavjesnije vršili.

Kad su svećenici zapjevali svjetovnu pjesmu, narod ju je razumio i zavolio. Ona je postala odmah narodnom svojinom. Najboljim nam je primjerom Pjesmarica ili Razgovor ugodni naroda slovinskoga od Andrije Kačića Miošića, koju je narod u Dalmaciji i u hrvatskom primorju cijelu na izust znao preko dvjesta godina. Svećenici su najbolje poznavali hrvatski narod i narod je najbolje razumio njih.

Svećenici nijesu nikada napustili svoga naroda, nego su s njime podnosili uvijek sve nevolje. Za turskih su provala oni hrabrili i bodrili narod, a ako je trebalo, i borili sa svojim narodom i prvi žrtvovali svoje živote na bojnim poljanama. Kad je u 16. vijeku narod hrvatski morao bježati rpimice iz svoje stare postojbine pred turskim nasiljem i tražiti si u stranom vrijetu nova ognjišta i novu domovinu, kad ga je sve ostavilo, nijesu ga ostavili njegovi svećenici, već su ga u potražbi nove domovine baš oni vodili, ne zaboravivši sa sobom ponijeti svojih crkvenih knjiga (misala i brevijara), baš oni su sa pobjeglim narodom u dalekom svijetu (u Italiji, u jugozapadnoj Ugarskoj, Donjoj Austriji i Moravskoj) osnovali nova sela, u kojima još danas živu Hrvati.

Svećenici bili su oni, koji su Hrvatima sačuvali njihovu narodnost, njihovo narodno ime i njihov jezik. Velike zasluge svećenstva za hrvatski narod nesamo da je narod sa najvećom zahvalnošću priznavao nego i krunjene glave. Neprijatelji hrvatskoga svećenstva bili su samo oni, koji su bili i neprijatelji hrvatskoga naroda. Takvima i danas držimo sve neprijatelje i protivnike našega svećenstva.

R. Strohal.

KNJIŽEVNOST.

Hrvatski radiša«. Primili smo 1. br. god. IX. ovoga poučnog lista, iz kojega donosimo dvije vrlo značajne misli: »Dvije stvari kod Hrvata ne uživaju osobite vrijednosti — znoj i krv. Drugi su narodi znojem izgradili veliko blagostanje, a krvlju slobodu. Mi nijesmo učinili ni jedno ni drugo«. — »Neprijatelji hrvatskoga naroda uvijek su računali sa dvije naše mane: jalom i neslogom. I uspjeli su!« — **Zapamtimo to i naučimo štogod iz toga!**

»Napredak«. Izišao je 15. br. »Napretka«, glasila hrvatskoga kulturnog društva »Napredak« u Sarajevu. Zabilježiti nam je iz ovoga broja, kako i kada je nastao »Hrvatski klub u Sarajevu«, koji je svojim marom i svojom borbom mnogo učinio za buđenje i podržavanje hrvatske svijesti u onim krajevima.

Osnovan je »Hrvatski klub« godine 1905., a svrha mu je bila: unapređivati naobrazbu i društveni saobraćaj među članovima. Osnivači su nastojali, da klub postane stjecište i ognjište društvenoga života u Sarajevu. To im je uspjelo, pa je klub ovu zadaću od dana osnutka do danas kroz 22 godine ispunjavao.

Prvi odbor bio je sastavljen od samih osnivača: predsjednika dr. Ćire Truhelke, dir. zem. muzeja, Tomislava Bosutića, Julijana Ćukca, Nikole Ostojića, Ivana Sitarića, Josipa Vancaša i dr.

Kroz čitavo vrijeme svoga opstanka sudjelovao je klub u svakoj zajedničkoj akciji hrvatskih društava u Sarajevu, a vrijedno je spomena, da je klub svojim radom mnogo pridonio u odboru za gradnju »Hrvatskoga Doma« u Sarajevu, od kojega nastade divna palača Napretkova Zakladnog Doma.

Klub ima danas novinama, časopisima i revijama najveću i najbogatiju čitaonicu ne samo u Sarajevu, nego u čitavoj Bosni i Hercegovini.

ZABAVA I ŠALA

ŠALE.

1.

Schiller je kao mladić mnogo svirao u harfu, što je vrlo smetalo nekoga njegova susjeda.

Jednom mu se ovaj prolazeći pokraj prozora htio narugati: »Ah, gospodine Schilleru, ta Vi svirate kao dječak David, samo ne tako lijepo!« — »A Vi«, rekao mu je Schiller, »govorite kao kralj Salamon, samo ne tako mudro!«

2.

Markiz od Pontelimara raspravljao je nekoga dana s portugalskim kraljem o moći monarhije. Kralj je bio mišljenja, da svaki vladar mora posjedovati neograničenu vlast nad svojim podanicima. »Kad bih ja Vama zapovjedio, markiže, da se sad strmoglavce bacite u more, Vi biste to morali smjesta učiniti«, rekao je kralj. Kod ovih je riječi markiz ustao i pošao prema vratima. »Kamo?« upitao ga kralj. — »Vaše Veličanstvo, učiti plivati!«

Milan Mihelčić.

Zlat. Cirković, Bakar (br. 4. V., IX., XII.; br. 5. I., III., VI., IX.). — Bruno Janeš, Petrinja (br. 4. I.—XIV.). — B. Smolković, Zgb (br. 5. I., III., V.—VII., IX.—XI.). — Maja i Ivka, Osijek (br. 5. III., VI., IX.; ne treba čitave zagonetke prepisivati!) — Ružica Turković, Petrinja (br. 5. I.—XI.). — Tanasija Radosavljević, D. Miholjac (br. 5. III.). — Antun Vujnović, Madžari (br. 4. I., XII., XIII.; br. 5. III., IX.). — Nikola Mraović, Gospić (br. 4. I., IV., IX., XII., XIII.). — Dragan Moser, Osijek (br. 4. V.—XIII.). — Slavica Balog, Požega (br. 4. I., VIII., IX.; br. 5. III., IX., XI.). — Stanko Smičić, Komarnica (br. 5. VIII., IX. nije potrebno zagonetke prepisivati!) — »Zmaj starograd.« (br. 5. III., VI., IX., XI.). — Miroslav Brichta (br. 5. I., IV., VI., IX.). — Dane, Ivan, Vojo, Sveto, Milojko, Gospić (br. 5. I.—III., V., VI.—XI.). — Mladen Stahuljak, Zagreb (br. 5. I.—XI.). — Zdenko Kolacio, Sušak (br. 5. I.—VI., VIII.—XI.). — Vera Jahl, Osijek (br. 5. IX.). — Simo Uzelac i A. Jutt, Zgb (br. 5. I.—III., V.—VII., IX.—XI.). — Veljko Novak, Zgb (br. 5. I.—XI.). — Vlad. Garditz, Zgb (br. 4. I.—III., IV.—VI., VII.—XIV.). — Zlata Praunsperger, Petrinja (br. 5. I.—XI.). — J. Gremić, Gospić (br. 5. I.—III., V.—XI.). — Nikola Medved, Gospić (br. 5. I., II., VI., VII., IX., XI.). — Bojana Broz Gospić (br. 5. I.—XI.). — Josip Blažević i Božidar Steiner (br. 5. I.—VI., VIII.—XI.). — Ivan Katalinić, Senj (br. 5. I., II.). — Bruno Janeš, Petrinja (br. 5. I.—XI.). — Zvonimir Trajbar, Zgb (br. 5. I.—XI.). — Nevenka Peleš, Pleternica (br. 5. I., III., VI., IX.). — Slava, Božena, Mira, Vera, Gospić (br. 5. I.—III., V., VI., IX., XI.). — Krešimir Matanović, Petrinja (br. 5. I., III., VI., IX., XI.). — Želimir Štefanov (br. 4. I.—XIV.; br. 5. I.—V., VI.—XI.).

I. MAGIČNI KVADRAT.

(Josip Blažević)

A	A	E	E	ljudi nastavaju
H	I	I	L	?
L	M	M	O	?
O	R	R	S	voćka

Sastavi od zadanih slova okomito i vodoravno iste riječi.

II. DVA PITANJA.

(B. Smolković)

1. Kako se može voda u situ n... i?
2. Koja je životinja na svijetu najjača?

III. LOGOGRIF.

(Josip Cikoš)

»U« mi znači udo tijela.
»ije« je guja rek bi cijela.
»A« ti kaže, kud ćeš doći.
»I« je strašan zvijeri glas.

IV. ISPUNJALJKA.

(Mladen Žanić)

I.
. . . broj
. . . živi u vodi
. . . . . oružje
. . . . muško ime
. . . . kukac
. . . . vrsta snijega
. . . . . rijeka
II.

Ispuni tako, da od I. do II. dobiješ ime hrvatskoga kralja.

V. KONJIĆEV SKOK.
(B. Kanengiser)

		sre		
	bez	ma	žjeg	
	kad	go	će	
slo	ne	bo	ni	bla
		va		

VI. BROJČANICE.
(Zlata Praunsperger)

1. 1 2 3 4 3 2 veli da je 1 2 3 4 2 3
2. 1 2 3 4 5 sam 1 2 3 4 5, pa sam se na 1 2 3 4 5.
3. 1 2 3 4 veli, da gori 4 3 2 1.
4. 1 2 3 4 su iz 1 2 3 4 2 4.

VII. SKRIVAČICE.
(Branimir Antonović)

Mi smo stari u tom gradu. (Kojem?)
Gusta je vrba sada uz rijeku. (Koju?)
Grom je udario više gradskoga bedema. (U kojem gradu?)

VIII. PREMJEŠTALJKE.
(Veljko Novak)

1. Ća je radin čika Šimić. (e=o)
2. Da ga pomiriš, Bože.
3. Daj, bar lomi!

IX. LOGOGRIF.
(Vlad. Popović, Šibenik)

Ženskoga sam roda, obličje mi razno;
Ni od čega nijesam — sve u meni prazno.

I danju i noću mijenjam lice svoje,
A uz mene treba da drugovi stoje.

Sad idem, sad stojim, sada sam u letu,
Bez drugova ne bih ni bila na sv'jetu.

?

X. MAGIČNI KVADRAT.
(Zvonimir Hoić)

Poredaj brojeve: 7, 8, 9 i 10 u ovom kvadratu tako, da vodoravno, okomito i dijagonalno dadu zbroj: 34.

PORUKE UREDNIŠTVA

St. Šp. Vaših radova ne možemo uvrstiti: niti pjesme »Majka« niti »Svjećice«; ima tu još mnogo nedostataka. Valja još pričekati. Zagonetke treba uredno napisati, i nemojte ih ovako strpati sve zajedno na jedan papirić.

M. Z. N. G. Vaša pripovijetka »Bog ne plaća...« ne ulazi, iako ima pojedinačnih dobrih mjesta, no u cijelosti to još nije za štampu.

Ned. Kos. »U luci« ulazi, »Idu ljeta...« ne.

Lj. Gr. »Zemljopisni aritmogrif« ne možemo uvrstiti; pogrešan je.

F. G. K. Vaše pjesme još nijesu tako uspjele, da bismo ih mogli uvrstiti. Od zagonetaka ulazi »Konj. skok«. Pišite samo na jednoj strani.

I. L. Č. Vaše su pjesme tek počeci, koji još nijesu za štampu: Zasad je to samo stihotvorenje (verzifikacija) bez dubljega značenja; na pr. — Pod strehom se pijetli tuku, — Po nebu se magle vuku —; ili: — Lahorić piri laki, — Njiše se listak svaki — itd. Svakako ima tu i dara, ali treba čekati; ići će s vremenom bolje, dok dođu zrelije godine.

»Robinzon«. Vaših zagonetaka ne možemo uvrstiti; prije svega bi ih trebalo uredno napisati na posebni papir.

»Gambara«. Vi se još uvijek služite tuđicama. Niti iz ove pošiljke nijesmo na žalost mogli ništa izabrati, što bi se glatko moglo štampati. Kadgod počnete sasvim dobro, no onda odjedamput dođe kakav nezgodni epiteton ili oblik, koji kvari čitavu pjesmu, a to dolazi od toga, što se kod nedostatka kakvoga pomažete bilo čime, i tako nastaje prazna verzifikacija, kao na pr. — prigušeno šuma šumi, — nijemo jure kraj nje drumi. — Ili: Zvijezde umiru, zagorski sopće vlak — električne laterne trak — baca na cio blatan kompleks — sivkast refleks. — Pa što je to?!

M. V. S. Od Vaših pjesama ulaze »Veslači« uz neke popravke, ostale su znatno slabije.

»Sić«. Od svih Vaših stihova još možda nešto znače ona prva četiri iz pjesme »Ne znam«; ostalo je sve slabo i bez značenja. Čekajmo još!

B. S. Z. Od priposlanih nam zagonetaka uvrstit ćemo »Pitanja« (smrznuta voda i puž); ostalo je nezgodno sastavljeno i otegnuto.

B. R-i. Nastojat ćemo, da Vam pjesma »Proljeću« uđe čim prije, kao naknada za neuvrštene pjesme, kojih mi jamačno nijesmo ni primili. Ne sjećamo se, da su pod Vašim imenom došle k nama.

Indigitis. To su tek onako nasumce nabačeni stihovi, koji malo ili ništa ne kazuju; na pr. — A to je najljepši darak sam, — kojeg(!) ti mogu da dam, — kad vidim prirodu snježnu itd.

Vj. M-ć. Šteta za izgubljeno vrijeme. Već smo Vam jednom pisali, da neurednih radova ne možemo upotrijebiti, napose pak ovako silnu »križaljku«, koja bi radi kliširanja morala biti vrlo čisto i točno izrađena, da se može fotografirati, jer složiti se to ne može. I ostale su stvari neuredne.

T. R-ć. D. M. Vaša pjesma »Priroda« nije ni iz daleka ono, što bi Vi željeli da bude. Vi ste još premaleni, da napišete dobru pjesmu; treba još koju godinu pričekati.

»Skromni«. Vaše pjesme još nijesu zgodne za štampu ni jezikom ni sadržajem.

»Qu«. U Vašim se pjesmama može tu i tamo naći po koje zrnce, ali u cijelosti još nijesu za tisak. Treba još pričekati.

Sp. B. Vaša pjesma »Duel duša« nije za naš list.

»Enig. kl.« »Magični trokut« (ne četverokut) ulazi, »Konj. skok« po potrebi.

M. R. G. Od Vaših zagonetaka ne možemo ništa upotrijebiti, neke su suviše jednostavne (raširivaljka), neke neuredne (brojčanka), a neke neukusne (akrostih: gad); pjesmica nije uspjela.

»Myke«. Bez potpisa u listu ne uvrštavamo radova; pseudonym vrijedi samo za štampu. »Demon novac« bi mogao ući, po potrebi i »Naše more«. Javite nam se sa potpunim imenom, ako želite, da pjesme uđu.

»Zm. starogr.« »Zim. noć id.« nije tako uspjela, da bismo je mogli uvrstiti; ima tu mašte i dobre volje, ali to još nije za štampu (ni u jednoj obradi). Zagonetku izradite crnilom, pa nam je opet pošaljite; i potpišite se svojim imenom u pismu.

D. R-ć. Vaše su zagonetke nejasne pa i neuredne; ne možemo ih primiti.

T. P-a. Vaše pjesme nijesu za naš list, što sadržajem što obradom. To je obično stihotvorenje bez dubljega značenja, na pr. — Na Brestovcu brdu gor, — Đeno raste zelen bor — Ili: Sve pobeže iz gorice puste, — Kô iz pakla kad bi mogle duše (?). Napose pak pjesme »Dođi« i »Majčina opomena kćerki« imadu neestetskih mjesta. Pjesme su u svakom smislu slabe.

Zv. H. »Magični kvadrat« ulazi, čim bude na redu.

»Felix«. »Život« daleko zaostaje za onim, što se zove pjesma. Poredba sa časovima života, koji su prošli »kô stoljeća mnoga«, nezgodna je; isto tako: Ah sad ih imam toliko (brigâ) — Ah! jadan ti sam! — ne djeluje ozbiljno itd. Treba još čekati.

S. U-c. Od Vaših zagonetaka moći ćemo upotrijebiti »Magični kut«, ostalo ne. Treba jasnije pisati; osobito to vrijedi kod zagonetaka.

A. N-eo. »Vjerna rijeka« odaje dobru volju, mnogo osjećaja i maštanja; vidi se po tome što je čitava pripovijetka pisana lirski: napose uvod i završetak. U pripovijeci ne smije piščev osjećaj doći do tako snažnoga izričaja, iako je to iskreni izljev duše i srca, to spada u pjesmu. Možda bi Vam bila pjesma bolje uspjela. Stilizacija mjestimice slaba. Pričekajte još i čitajte.

Vl. G-tz. Vaših zagonetaka ne možemo upotrijebiti; jedna se ne može složiti, pa bi je valjalo bolje izraditi za klišej, a »Kralj. šetnja« nema principa, po kojem je složena.

Vl. B-c. »Ispunjaljka« ulazi.

R. K. Kr. Od Vaših zagonetaka mogli bismo upotrijebiti ono 12 skrivačica, ako su dobre, samo nam treba poslati i odgonetke; uredništvo nema kada, da samo odgoneta. Učinite tako!

»Nada«. Vaše su pjesme teške i zamaraju, pogotovu one anafore; stihovi su dugi i negipki. Prijašnje stvari bile su bolje. Nadamo se, da će vrijeme donijeti boljih radova.

A. M. (Potpis nečitljiv!) Uz zagonetke valja uredništvu poslati i odgonetke. Učinite tako; naći će se koja.

Fed. ml. iz P.« Od Vaših najnovijih radova ne možemo ništa upotrijebiti; stihovi su tvrdi, negipki, mjestimice je i sadržaj nezgodan, odnosno način izražavanja. Najbolje će biti, da ih pustite ležati koje vrijeme, pa ih onda opet čitajte, sami ćete vidjeti. »Djevojčica ruže bere« ulazi; čini se, kao da je složena prema jednoj narodnoj.

J. B-ć. S. »Šarada« ulazi; ostalo ne, imamo sličnih.

S. J. M. Vaših pjesmica »Na brijegu« i »Ves. bosiljak« ne možemo uvrstiti (nijesu ni loše, ni dobre); i onda onaj dekadentski: miris mu se čuje —!?

»Skaut« **N. G.** Vaš čl. o skautizmu ulazi znatno izmijenjen odnosno ublažen; nije dobro navaljivati i grditi, da nekoga uvjerimo. Tko ne mari za lijepu riječ, još će manje mariti za ružnu.

»Nituavel«. Vaša je pjesma suviše slabo uspjela, a da bismo je mogli upotrijebiti; u pismu bi se ipak trebalo potpisati.

P. P-ć. Š. Nijeste marili pjesmu ponovno slati, dolazi u narednom broju u tisak; ima i drugih saradnika, koji još dulje čekaju.

M-ć. Pet. Od Vašega »Mozaika« valjalo bi praviti klišej, jer je prevelik za slaganje rukom, a za to treba da je vrlo pomno i uredno izrađen, crnilom, brojke lijepo ispisane; ovako se to ne može fotografirati. Prema tome nije mogao ući. Nije samo Vaš mozaik takav, općenito saradnici šalju na brzu ruku izrađene stvari, često i vrlo neuredno — i onda se čude.

»Elka«. Dopis bez potpisa! — »Uvijek« nije još za štampu.

»Podgorka«. Pjesmica »Bol!« slaba je, treba još pričekati.

D. V-a. Sp. Vaše zagonetke pogrešne su pa i neuredno pisane; ne možemo ih upotrijebiti.

Dr. Al. P. Pišite crnilom i uredno! Ovako to ne ide.

»Zmaj Starogr.« Pročitali smo Vaše inače pomno napisane radnje, ali ih na žalost ne možemo primiti; slaba obrada, iako ima mnogo dobre volje i osjećaja. Treba još pričekati.

M. N. S. Od Vaših pjesama moći ćemo upotrijebiti »Kada . . .«.

»Erko«. »Veče nad mrt. gr.« nije za tisak; slabo!

M. L. Od zagonetaka ući će, po vremenu, »Brojčanka«, ostalo ne; »Proljeće« još nije za tisak.

»Nikola«. Od Vaših pjesama najbolje je uspjela »Spominjem se opet . . .«, ostale su slabije i ne ulaze.

»Tuđinac«. Vaše pjesme će ući, kako Vam je javljeno. Ima i drugih saradnika, pa se treba ustrpjeti.

»Gorski«. Vaše pjesme još nijesu za tisak, treba još čekati; doći će i zrelija vremena.

»Sr. zm.« »Konj. skok« (iz narod. pjesme) ulazi, ostalo ne; pjesmica je slaba.

T. P. Od Vaših je pjesama najbolja »Ne-mogu«; priprosta je s narod. motivom i glatko teče, no za naš list nije. Ostale znatno zaostaju. Možda bi se dala nešto dotjerati »Ljubav roda«, samo ne znamo, tko je taj »vođa«.

»Jelenče«. Čitava je stvarca prilično prazna i dosadna, istom potkraj ulazi malo života; obrada slaba. Treba još malo pričekati i čitati.

V-ć. S. »Ugasnule nade« nijesu još za štampu; jezik, sadržaj, stil — sve je to slabo, iako ima tu i volje i osjećaja. Čekajmo još!

Fr. F. Vaša pripovijetka »Ub. Vanja« nagrađena je; izvolite nam poslati svoju adresu.

Ispravak! U br. 2. str. 31., 3. stih odozgo desno ima glasiti: — **i otkupi, što uništiš . . .** **Uredništvo.**

Dosadašnje edicije

Društva hrvatskih srednješkolskih profesora

A. Odobrene školske knjige.

1. Divković: Hrvatska čitanka za 1. razr. sred škola XIII. izdanje. Zagreb 1925. Cijena Din 20.—.

2. Divković—Pasarić: Hrv. čitanka za III. razred srednjih škola. X. izdanje. Zagreb 1925. — Cijena Din 36.—.

3. Divković—Pasarić: Hrv. čitanka za IV. razr. srednjih škola. VIII. izdanje. Zagreb 1924. Cijena Din 36·—

4. Petračić—Zagoda: Hrv. čitanka za V. i VI. razred srednjih škola. Dio I. Poetika Stilistika i Proza. VIII. izdanje. Cijena Din 60.—.

5. Platonova Obrana Sokratova i Kriton s uvodom u grčku filozofiju i komentarom od M. Kuzmića. U Zagrebu 1922. — Cijena Din 30.—.

6. Školski atlas za niže razrede srednjih škola. Cijena Din 30.—.

7. U prodaji: Balenović: Opća geografija. — Cijena Din 35.—.

8. U prodaji: R. Strohal: Čitanka iz književnih djela starih bugarskih, hrvatskih, srpskih i slovenačkih u I. periodu. Zagreb 1921. Cijena Din 10.—.

9. Boranić: Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika. III. izdanje. Cijena Din 40.—.

10. Dr. Ante Starčević: Selski prorok. Cijena Din 15.—.

B. Pomoćne školske knjige.

1. Ogrizović: »Hrvatski pripovjedači«. III. popravljeno i prošireno izdanje. Priredio dr. Ivan Esih. U Zagrebu 1926. Cijena Din 40.—.

2. Narodne pjesme junačke. Priredio dr. Milan Strašek. Zagreb 1925. Cijena Din 25.—.

3. Izabrane narodne pjesme II. dio. Ženske narodne pjesme. Priredio dr. N. Andrić. U Zagrebu 1912. Cijena Din 20.—.

4. Povijesna čitanka za niže razrede srednjih škola I. dio. Srednji i novi vijek do godine 1648. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. S. Srkulj. U Zagrebu 1922. Cijena Din 40.—.

5. Geografijska čitanka. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. M. Šenoa. U Zagrebu 1922. Cijena Din 30.—.

6. O. Andrije Kačića-Miošića Razgovor ugodni naroda slovinskoga. Izdanje priredio i predgovor o životu i radu Kačićevu napisao dr. Ferdo Nikolić. U Zagrebu 1923. Cijena Din 15.—.

U nakladi: Djela Petra Preradovića. I. potpuno i kritično izdanje. Knjiga I. i II. Priredio dr. B Vodnik. Zagreb 1918. Cijena Din 80.—.

C. Nastavni Vjesnik.

»Nastavni Vjesnik«, list za srednjoškolsku nastavu. Izdaje »Društvo hrvatskih srednjoškolskih profesora« u Zagrebu. Može se još dobiti: Knjiga 14.—21. zatim 23., 25. i 30.—34. Cijena pojedinoj knjizi Din 75.—, pojedinom svesku Din 10.—. Jubilarni svezak (knjiga 30. sv. 9. i 10.) stoji Din 40.—. Članovi društva dobivaju »Nastavni Vjesnik« badava, a članarina iznosi Din 50.— na godinu.

D. Omladina.

»Omladina«, list za zabavu i pouku srednjoškolske mladeži. Mogu se dobiti godišta 4.—9. po Din 40.—. Pojedini broj Din 5.—. Ovogodišnja »Omladina« (god. XI. stoji na godinu Din 40.—. Pojedini broj Dinara 5.—

E. Izdanja Omladine.

1. Vujec Grga: Petrica Kerempuh, ilustr U Zagrebu 1921. Cijena Din 10.—.

2. Josip Milaković: Lijan Gabor. Cijena Din 15.—.

3. Dubrovački dvor, ilustr. Priredio dr. B. Cvjetković. U Zagrebu 1922. Cijena Din 15.—.

Od svih cijena imadu knjižare 25% popusta.

Narudžbe se šalju samo na Društvo Hrv. srednješkolskih profesora Zagreb 6, pošt. pretinac 47.